

AKATAPPA

Nisan 2010 - Sayı 124

Aylık Şiir ve Eleştiri Dergisi

ISSN 1305 - 7685

BÂKİ ASİLTÜRK'E ÖZEL BİR ELEŞTİRİ

Şiir yıllıkları ve Bâki Asiltürk'ün hazırladığı şiir yıllığı konusunda edebiyat üslubu içinde kalarak son derece serinkanlı bir dille tartışmayı deneyen, öneriler getiren bir yazım, *kitaplık* dergisinin Mart 2009 tarihli 125. sayısında yayımlanmıştı. Bâki bey aynı derginin iki sayı sonrasında eleştiriye yanıt verdi. Birkaç bağlamsız bel altı vuruşa rağmen, o yazının tonu da çok fena sayılmazdı. Konuyu kamu alanında uzatmamak için bunu yazarın kendisine yazdım o sırada. Birkaç gereksiz saptırma ve konu dışına sarkmayla (minimal değerlendirmelerimi "kısa notlar" olarak niteliyor ve uzun yıllar eleştiriye ara verdiğim için "yeni şiir algısı"na uzak düştüğümü belirtiyordu; yıllık konusuyla bunların ne ilgisi vardı, ben onun yazdığı şiir ya da yazılarıyla ilgili en küçük bir değerlendirmede bulunmamıştım ki) tartışmayı biraz gölgelediğini, ama eleştirilerimizin eleştirilen yayının dergisinde yayımlanmasının önemli olduğunu, konunun bu haliyle de Türkiye'de iyi bir örnek olabileceğini yazdım.

Benim açımdan mesele orada kapanmıştı: Ben tek şairin seçtiği şiirlerin, "yılın en iyileri" mantığı ve "yıllık" adıyla sunulmasının yanlışlığına inanmaya; o da olabilirse öneri ve eleştirilere dikkat ederek inandığı işi yapmaya devam edebilirdi.

Fakat Bâki bey, bir süre sonra, gerek kendi adları, gerek takma adları, gerek özel arkadaşları aracılığıyla, bulabildiği bütün koşullarda, kendisini eleştirmiş birini, beni, kendince değersizleştirmek, adeta mahkûm etmek için uğraşmaya yöneldi; yıllık eleştirisini yanıtlarken aralara sıkıştırdığı bel altı vuruşlarını da aynı sözcüklerle yineleyip durdu.

Altın fırsat kaçtığı gibi, belli olmuştu ki böyle bir fırsat zaten hiç doğmamıştı!

Bunu görmek için, Bâki beyin diğer yerlerde yazdıklarını bir kenara koyarak, bu yılki derlemesi *Şiiri Yıllığı 2009*'daki "Şiirin Durumu" yazısına bakmak bile yetip artıyor.

Sayın yazar, bu yazıda nesnellik adına otuz küsur yerde adımı anmak zorunda kalır; "Gerek her kuşak ve kesimden şairlerin nitelikli şiirlerine yer vermesiyle gerekse poetikaya ilişkin oluşturduğu kalıcı birikimle dikkat çeken *kitaplık*'ta Alâattin Karaca, Orhan Kâhyaoğlu, Mahmut Temizyürek, Ramis Dara ve Tamer Gülbek kapsamlı inceleme ve eleştiri yazanlar arasında dikkat çekenlerdi." (s. 203) cümlesini de kurduktan sadece dört sayfa sonra, şunları yazıyor:

"Mehmet H. Doğan'ın ölümünden sonra şiir eleştirisi alanında ortaya çıkan boşluğun doldurulabilmesi için daha epceye beklenecek gibi. Zamanında yoğun itirazlarla karşılaşsa da Doğan'ın yazıları hiç olmazsa şiire sürekli ilgi gösteren bir eleştirinin varlığını gösteriyordu. Doğan hayattayken, hangi nedenle bilinmez, kendilerini geriye çeken ve şiir eleştirisini bırakmış görünen bazı kalemler şimdilerde kendilerini yeniden kabul ettirebilmek için nefes nefese çalışıyor görünse de düşüncemiz odur ki, eleştiride çok yazmaktansa ciddiye alınır metinler üretmek daha önemlidir. Günümüzde çeviri yoluyla da olsa elde edilen kavramsal ve kuramsal birikimin uzağında kalan eleştiri yazıları ve eleştirel notlar birer yığın meydana

(Devam 2. sayfada.)

Haydar ERGÜLEN

BAUDELAIRE'İN KADINI

Baudelaire'in kadını bir kuş
uçuşuyla doldurur uçurumu
dünyayla arasındaki günahları
korumak için kendi uçurumuna
yerleşik bir rüzgâr tutumu

Baudelaire'in sözünü bağlamaya
imla arayan şair, aldanmış bilge,
binlerce kalbini bir kalbe hırpalatarak
'kuşlar çıplak dolaşmalı' diyebilir,
kanatlı bir ölümlü çiftleşmeye
şehrin alkışının kesildiği günlerde...

Baudelaire bir yarı-kuş, yükseliyor
hevesinin ardındaki kâğıttan kışa,
başkalarının kanını tekrarlamaktan
öyle üşümüş ki dünyaya!

Baudelaire'in kuş kadını, yarı-kuş şair;
birisi aşkları dolaşan virgül: ne zaman
batıda kaybolmak doğuda değerlidir?
Birisi uçurum bağımlısı, eski güzellik kuşu,
ki 'yalnızca kendi günahları zevk verir',
eksik kalmış bozgununa çekilir
-d i l b o ş l u ğ u a n l a m a l ı !

Birisi gitmeli ve kendi uzaklığına bakmalı
öne sürdükleri leke hepimizindir.

Alp Arslan Akman, Adnan Algın, Suat Kemal Angı, Gökhan Arslan, İlkay Aşık, Sevil Avşar, Özer Aykut, Adnan Azar, Memed Arif B., Ömer Berdibek, Önder Birol Bıyık, Serhat Celâl Birdal, Hakan Cem, Ahmet Cemil, Arda Cevahir, Gökçenur Ç., Hakkı Çınar, Ersun Çıplak, Ramis Dara, Deniz Dengiz, Oresay Özgür Doğan, Ralph Waldo Emerson (Çev. Muammer Hacıoğlu), Gültekin Emre, Serap Erdoğan, Haydar Ergülen, Mustafa Eroğlu, Seyhan Erözçelik, Metin Fındıkcı, Belgin Günay, Kemal Gündüzalp, Yaşar Güneş, Emin Kaya, Muammer Karadaş, Yağmur Mercanoğlu, Salim Nacar, Cihan Oğuz, Halil İbrahim Özbay, Nihat Özdal, Sinan Özdemir, Tolga Özen, Halil İbrahim Polat, Tamer Sağır, Ali Sıngır, Abdurrahman Şenel, Şahin Taş, Uluer Oksal Tiryaki, Seher Özkök Uğur, Aynur Uluç.

(Birinci sayfan devam.)

getirmenin ötesine geçemiyor. Modern bir eleştirmenin yapması gereken, bir ayda farklı dergilerde yirmi kitap hakkında yazmaktansa belli başlı kitapları seçip onlar üzerinden saptayıcı ve objektif de yönlendirici yazılar kaleme almaktır.” (s. 207)

Burada betimlenmeye çalışılan, biraz da karikatürleştirilen kişinin, ben olmadığımı söyleyen biri çıkar mı şiir dünyasında, sanmam. Peki, bu karikatür gerçekten ben miyim? Hayır, ne alakası var?

Konuştüğümüz alan, sadece ve iyi ki, edebiyat. Ne saltanat, ne de bir başka koltuk söz konusu olabilir burada.

Mehmet H. Doğan ağabeyle çeşitli vesilelerle başta Bursa’da olmak üzere, Ankara, Antalya ve İzmir’de çok yoğun ve sıcak sohbetlerimiz oldu, bir geceliğine evinde kaldığım ilk ve tek edebiyat dostum da olmuştu (çok yakın bir iki yaştaşımı saymazsam); ona hep sevgi ve saygı duydum, duyuyorum; ama bir yazar ya da şiir eleştirmeni olarak ona hiç imrenmedim. Onun eleştirmen kimliğini pekiştiren, öne getiren yanı, antolojist yapısı ya da bakışıydı; bense ömrümde bir kez bile antoloji, yıllık hazırlamadığım gibi, bunu hiç düşünmedim de – Bâki beyin fırsat buldukça orada burada söylediğinin tersine, böyle bir niyetim de, buna zamanım da ne oldu, ne olur!

Bir edebiyat tutkunu olarak benim birincil amacım, mantıklı olduğu kadar, arka arkaya akabilen Türkçe cümleler kurmaktır çünkü. Son bir yıldır bu amacıma, durumun vahametini görerek, şiir ortamını kirleten etmenlerle mücadeleyi de eklemek durumunda kaldım, yazık ki.

Bâki beyin söyleyip durduğu gibi hiçbir dönemimde şiirden uzak kalmadım ki ayrıca ben; 1993-1999 yıllarında *Yeni Biçem*’in, Ocak 2000’den, birlikte tüketmeye devam ettiğimiz şu aylara değin *Akatalpa*’nın yayın yönetmenliklerini yaptım; bu dergilerin sunuş yazılarını yazdım; *Yeni Biçem*’e yazdıklarım kitaplaşmıştı; *Akatalpa*’dakilerse derginin ömrü bir gün sona ererse kitaplaşabilir yine.

Ancak bu ‘dergiler döneminde’, daha yoğun bir “nefes nefese” maratonuyla, bir yandan da kendi çizgimin başka iyi kitaplarını yazmaya çalıştım: Sağ olsunlar, baharat bitkileri kitabımı YKY; Bursa kitabımı da Heyamola yayınları basmak üzereler.

Bâki beyin pilavının taneleri arasında, benim güya eleştiriden uzaklaştığım beş altı yılda, eleştiri terminolojisinin çeviri yoluyla da olsa çok değiştiği, geliştiği var bir de. Güler misin?.. Birkaç yılda değişen, gelişen hangi terimler söz konusu olabilir? Beyefendimiz hangi yabancı dili ne kadar bilir bilmiyorum, ama ben hasbelkader Türkçedeki Camus çevirmenlerinden biri sayılıyorum. *Le Monde*’un kitap ekiyle olsun, bağımlı büsbütün koparmamaya özen gösteriyorum.

Bir de şöyle bir şey var; ben hayatımın hiçbir döneminde özellikle eleştirmen olayım diye çaba harcamadım; yazdıklarımı bakarak bana bu sıfatı yakıştıranlar oldu, oluyor, ne yapabilirim; çünkü benim birinci kaygım, her zaman bir yazar üslubu ve içeriği kurma biçiminde seyretmiştir. Tersî yazma biçimine, “çuval üslubu” diyorum ve nedense yıllıkçi şairler genelde bu üsluba eğilim gösteriyorlar.

Bütün bunlardan sonra diyebilirim ki, Mehmet H. Doğan ağabeyin var olduğu düşünülen koltuğuna oturmak isteyen biri çıkarsa, bu olsa olsa Asiltürk olur; ama boşuna: Edebiyatta koltuk kavgası olamayacağı bir yana, iyi bir antolojist ve bunun katkısıyla eleştirmen sayılabilmek için önce durmuş oturmuş bir kişilik gerekir ki bu konuya yazının sonlarında çarpıcı örneklerde yeniden döneceğim...

Asiltürk son yıllarda yazdığım şiir kitaplarıyla ilgili minimal değerlendirmelerimi, ısrarla ve dönüp dolaşip yeniden yeniden “not” diye nitelemekte. (Asiltürk bu indirgeyici yaftalamaya, yine kendisini eleştiren Utku Özmakas için de başvurmakta yıllıktaki yazısında.) Birkaç okuma sonrasında kitabın genel çerçevesinin çizilmesinin yanı sıra, ana izleğinin

yakalanmaya ve şiirle ilgili yargıda bulunmaya çalışılan söz konusu metinler, not değil, minimal değerlendirmelerdir. Ayrıca beğendiğini söylediği *Kitaplık* yazılarım da söz konusu derginin tam sekiz sayısında yayımlandı geçen yıl içinde.

Yazarım yazısının bir yerinde de *Akatalpa*’yla ilgili olarak “Son yıllarda nitelik açısından iyi bir periyod tutturana dergi, yayın kurulunun dağılmasından sonra kan kaybına uğradı.” diyor (s. 206). Bir kez, *Akatalpa*’nın periyodu, çıkmaya başladığı Ocak 2000’den bu yana hiç değişmedi. Posta gecikmeleri göz önüne alınarak, üzerinde yazılı ayın başlamasına bir hafta – on gün kala yayımlanarak, önceli *Yeni Biçem*’le birlikte Türkiye’nin ayrıksı örneği olmaktan özel bir keyif duydu. “Nitelik açısından iyi bir periyod” gibi abuk ifadesiyle, yazar, belki de derginin 8 sayfadan 24 sayfaya çıkmış ve iyi şiir yayımlama özelliğine, daha çok şiir ve eleştiriye de eklemiş halini vurgulamak istemiş; ama derginin editörü ne pahasına olursa olsun değersizleştirilmesi gereken biri olduğu için, son anda içi buna elvermemiş. Dergimizin eski şairlerinden ikisinin çıkarmaya başladığı dergiyi övmek ayrı bir konu ve bundan da ancak kendi payıma sevinç duyarım, fakat *Akatalpa*, bırakın “kan kaybı”nı, onuncu yılında edebiyat dünyasında yeni bir aşkla adeta yeniden doğmuştur.

“Son yıllarda dergilerde pek göremediğimiz iddialı giriş yazılarıyla da ilgi çeken dergi” demekte Bâki bey, “Şiirin Durumu”nda, sürekli yazarı olduğu bir başka dergiye ilgili olarak da; oysa belirttiği ve yüzü herhalde kızarak, “göremediğimiz” dediği bu özellik, *Yeni Biçem*’den sonra *Akatalpa*’nın da alamet-i farikası olmaya devam etmektedir; edebiyat-şiir-dergi dünyamızda sıklıkla dile getirilmiş ve getirilmeye devam eden somut bir gerçekliktir bu da.

Bâki bey yıllık yazısında 30 küsur yerde anmak zorunda kaldığı kişiyi, bir yandan da fırsatını düşürüp düşürüp yok sayma, küçümseme gayretinden alamamakta kendini. Bir örnek daha: “... Avrupalı eleştiri kültürüne sahip, yeterli ve yetkin, dergileri ve kitapları layıkıyla izleyebilen, *şiir yazmayan* bir eleştirmenin olmaması en büyük eksikliğimiz. Bunu söylerken Mustafa Durak, Necmiye Alpay, Ali Galip Yener vd. gibi imzaların emeklerini görmezden geliyor değilim.” (s. 208-209) Herhalde bu yazıda benimle ve muhtemelen Orhan Koçak’la ilgili olarak, en mutluluk duyduğu, gol attım duygusunu yaşadığı cümlelerden biri, bu olmuştur Asiltürk beyin. ‘Sen misin hazırladığım yıllığı eleştiren, bana önerilerde bulunan; al sana, al sana!..’

Durmuş oturmuş kişilik konusundan söz etmişim yukarıda.

Bu yıllık şiir yıllığının yayımlanmasının hemen ardından sıcakla sıcakına; internette şairlerin ve şiir meraklılarının üye olarak birbirleriyle yazıştıkları Şiir Penceresi’ne, bir gazetecinin “*Kırık karneden çok, kırık kalp vardır bu ülkede...*” sözünü yazıp şöyle bir yorumda bulunuyor Bâki bey: “*Günün sözü (bunu, biz şairlerden birinin yazması gerekirdi diyerek).*” [4 Şubat 2010]

Burada belli ki yıllığa alınmayan şairlerle dalga geçiliyor.

Sonraki bir “günün sözü” de şu: “*Bugünün sözü: ‘Beni isterseniz dövin, ama bırakın istediğim gibi güleyim.’* (Molière)” [8 Şubat 2010]

Olur şey değil; üçüncü bir gün de şunu yazıyor: “*Ölü şairler canlılara yol açsın.*” (Artaud)” [19 Şubat 2010]

Toplumda bu tür davranışlarda bulunan kişiler büyük infiallere yol açar bilindiği üzere. Edebiyat dünyasında toplumsal infial elbette olmamalıdır; ama bu kişinin bu tuhaf ruh yapısı da görmezden gelinmemelidir kanımca. 150 dolayında şiir yazan kişinin yıllığa alınıp bunun üç beş katının dışarıda kaldığı, haliyle üzüldüğü günlerde, önce “kırık kalpler”den söz ederek dalga geçmenin, sonra konunun üzerine üzerine gidip “gülmek”ten söz etmenin ve nihayet, örnek olarak Metin Demirtaş’ı, Eray Canberk’i, Refik Durbaş’ı, Özkan →

AYRILIK ARMAĞANI

Elini kara daldırıldı
ve Yalnız Bir Opera'yı okumaya başladı.
Şiiri bitirdiğinde elini kardan çıkardı,
kütüğe yatırdı;
bir ayrılık armağanı olarak
serçe parmağını...

KIZIL DOĞUM LEKESİ

Sen düş gördükçe
şekil değiştiriyordu
omzundaki kızıl doğum lekesi.
Bir keresinde cevize,
bir keresinde tavuk ibiğine
bir keresinde de Fransa'ya...

Mert'i, Nihat Behram'ı, Metin Güven'i, Hayati Baki'yi,
Mehmet Mümtaz Tuzcu'yu, Arife Kalender'i, Yelda Karataş'ı,
Serdar Ünver'i, İlyas Tunç'u, Cihan Oğuz'u, Nazmi Ağıl'ı...
dördüncü yıldır dışarıda bırakarak, onları *ölü* kabul edip kendi
şiiirini şiiir yıllığına alarak, kendini '*canlı*' şair saymanın yakışık
alır bir yanı var mıdır, Şiirinizi severseniz?

Önce yapacağını yapmak, sonra kenara çekilip kıs kıs
güldüğünün resmini sunmak, hoş bir tutum mudur?

Hem, insanların şiiir yıllığı konusunu bu kadar önemseme
nedenlerinin başta geleni, Bâki bey değil ki; bunun birinci
nedeni, "yılın en iyi şiiirlerinin seçildiği" iddiasıysa, ikincisi de
bu yayını kamuya sunan kuruluşun Türkiye'nin en ciddi
edebiyat yayınevi olmasıdır ve bu arkadaş bence bu tutumuyla
çevresine yakışmamaktadır. –RD

Not 1: *Dize* dergisinin "yaşayan en büyük şair ve
düşünür"ü Veysel Çolak, dergisinde, yayın yönetmeni olarak
bana kızdığı için, 2009'da en çok şiiir yayımlanan *Akatalpa*'dan
yıllığına şiiir almayacağını ilan etmişti, ancak bu 'tarihi'
açıklamasına, 2009 *Şiiir Yıllı*'nda yer vermemiş, incelenen
dergiler arasına *Akatalpa*'yı aldığı halde: Okur diye biri varsa
ve olacaksa, saygıyla duyurulur!

Çolak düşünebilme yeteneğini öylesine kaybetmiş ki
Akatalpa'nın yazı kurulu üyesi olduğu için Gültekin Emre'nin
yıl içinde çıkan toplu şiiirleri *Küçük Deniz*'in adını da 2009'da
yayımlanan kitaplar listesine koymamış! –RD

Not 2: "*Şiiir yılı*" diye adlandırılan çalışmaların genelde
sadece derlemecilerin eline geçebilen dergi sayılarından
hareketle hazırlandığına sayısız örnek vardır. Bunlardan biri de:
Edebiyat Ortamı yıllığına, *Akatalpa*'dan üç şiiir alınmış. Üçü de
aynı sayıdan! Besbelli ki Mustafa Aydoğan dergimizin tek
sayısına ulaşabilmiş. Dergiler üzerine yazdığı yazıda da
Akatalpa'yla ilgili tek söz edememiş zaten!

Oysa *Akatalpa*'cık, Türkiye'de internet üzerinden de
okunabilen tek dergidir yıllardan bu yana; hem de 11 yıllık
bütün sayılarıyla. –RD

Not 3: Ve nihayet güzel bir haber: Son bir iki yıldır
dergimize pek çok yeni şair yazar katıldı. Bu sayıda aramıza
katılan şairler: Alp Arslan Akman, Önder Birol Bıyık, Serhat
Celâl Birdal, Belgin Günay, Yağmur Mercanoğlu, Salim
Nacar, Nihat Özdal, Seher Özkök Uğur, Aynur Uluç.
Bunlardan bazıları, daha önce başka dergilerde de şiiir
yayımlayan arkadaşlarımız; ancak bazı arkadaşlarımız da
dergimizin bu sayısı ile milli oluyorlar! –*Akatalpa*.

BEN ESKİDEN LEYLİM LEYLİM

1.
Ben eskiden leylim leylim
Şu yana da giderdim bu yana da

Ben eskiden su sesi değildim
Kendim bile değildim ben eskiden
Ta kendisiydim suyun kahve olmak için
Özel ve özgün kaplarda ayrı bir resimdim
Resimdim amma az biraz şiiire de benzerdim
Şairini bekleyen lirik bir izlektim belki

Üç elmadan hiçi başı sonu yitik bir masalda
Şiiir minyatürü müydüm yoksa ben eskiden
Gravür şiiiri miydim tanrı kokan kitaplarda
Başkaldırıp başkaldırıp kahrolası krallara
Ben eskiden ben eskiden leylim leylim

2.
Ben eskiden masal ülkesi gibi bir ülkede
Hazreti Ali Cengi gibi bir şeydim duvar halılarında
Cep aynalarının arkasında ya da sigara tabakalarında
Cumhuriyet Meydanlarında teyplerden sesli
Elden broşür gibi dağıtırlardı beni Köroğlu Destanı diye

Diller sanki daha bir yakıştırdı destana kırık hava edasında:
Kızılırmak kurum kuruyasın kuruyasın, söyle n'ettin nazlı
[gelini

Adımlar daha yavaş atılırdı sanki
Bir, "Anadolu'da Bale" havası vardı adımlarda:
Minarenden at beni, in aşağı tut beni. Hatta acelen ne? Arada,
Şurada, siyah beyaz, elleri belinde kasketi yana yıkılmış
Evin biriciği kınalı horozlar gibi dövüğe hazır
Bir Ankara resmi de çektirebiliriz Bektaşî kıvamında
Hacı Bayram'ın avlusunda sisli bir ikindileyin
Yunus Emre'den de el alıp dibe dalıp kırk yıl

3.
Ben eskiden leylim leylim
Ezilmiş üzüm gibi buğu buğu damıttırdım kendimi
Şarap mı olsam sirke mi yoksa belki de pekmez
Şöyle de bakardım böyle de kış çatlağında bahar
Helezonik dumanlar salarak siyah beyaz figüratif
Bugün yenilmiş görünsem de muzafferdim ben eskiden
Dağa taş kurda kuşa uçurumlar ezberletirdim yeni bir dilden

Bugün çoktan unutulmuş yeni bir dilden şarkılar bilirdim ben
İnsanların kırdı kentte yan yana birlikte uyuduğu, tok karına
Düşler kurardım ben eskiden şarktan garba mağripte maşrığa
Anadolu'da küllerini eşeyen bir ateştim de soy sop nesep
[mesep

Bilmezdim ben eskiden bir Anadolu düşü görürdüm
Görürdüm bir Anadolu düşü düş gibi bir Anadolu görürdüm
Görürdüm Anadolu görürdüm düş düş görürmüşüm meğer

Sahi benim eskiden aradığım katman katman Anadolu'da
Anadolu'nun derin bağrında katman katman aradığım
Hâlâ adı konmamış "insan" mıydı düpedüz güpegündüz

Bildim bildim
Ben eskiden leylim leylim sonu yitik bir gelenektim

Ben eskiden her gece aynı düşü görürdüm şimdi çoktan
[unuttuğum

NİSAN GELİNCE

Sonra
Sessiz sedasız
Ketum bir kış boyunca
Kendi kendini büyüten bir badem ağacı çiçek verecek.

Sonra
Tufan içinde
Toprağa alıacak her şey
Penceremdeki sardunya
Bir yenilgiden çıktığını bilecek
Uzak bozkırlardan gelecek kırmızı boyunlu toy kuşları.

Sonra
Pencere pervazında
Güneşte gerinecek
Yer değiştiren gölgelerden habersiz kedi
Ve ben
İkinciüstü su bekleyen sardunya zamanında
Balkonsuz bir evde saçlarına dokunmayı özleyeceğim.

Sonra
Seni beklerken yalnızlığın hallerini paylaşacağım:

Sana hazırladığım odada şiirler, pipo kokusu ve serili beyaz
[bulut

Mutfakta kekik ve kişniş kokusu
Yemekler sunacağım masada rakı
Ben kedi ve pandanın derin gözleri/

Kol saatinin mutlu anına bakacağım: şiirler okurken/

Nâzım'dan sonra, Turgut'la konuşacağım
Ruhi beyle oturup şarap içeceğim/

Seni beklerken yalnızlığım hazır,
Dar sokağa bakacağım pencereden
Gelişin yaklaştıkça
Dolapta bende kalan giysilerini düzenleyeceğim yeniden
Tarihin mavi kanatlarıyla
Bir gülücüğe savrulacak gözlerim/

Sonra
Hazır yalnızlığımın alevleri örtünecek geleceğin gün
Kelebekler gibi doğacak şehvetten ellerim
Dokunduğum an bir nar çatlayacak
Kırmızı pembe beyaz
Bir damla süzülecek parmaklarımdan
Suskunluğumun yankısı yayılacak
Güneşte gezgin toz ve rüzgâra
Geceye saklı ateşin tarihine/

Sen gelince üstümden bir gömlek gibi çıkaracağım
Çıplak bedenim ilk eşliğinde
Ne dün ne de yarın barınacak o anki zamana,
Çünkü nisan derinliği sevmez.

STİGMATA

kanının tadına baktığımı dudağındaki yırtıktan
gözlerinin küçülüşünü sarı olan her şeyini
tüylerin değil boynunu terlemeni temennilerini
kaderden bacalarının kapanması kasılması
kolların boynun işte son kuytulukta sığınmak arama yok
kalçalarının titremesi dudaklarımdan taşan kanı
yalamamı izleyişini dehşet demiştin şiddetle ürperten
iliklerindeki boran hissediyorum çekiştirirken kaçıyor
çorap ama nereye şahdamar pençelerimde
karanlık bir kuş odada ansızın sen hayal ederken ellerin
uzanıyor gördüm biliyorsun gördüğümü kımıldanıyor
perde nisandır normal sıyrılınca çorabın apaçık ten
damarların kabarmış kıyıda tek tük tüy bir değil iç içe
onlarca ben her yerinde bilmem ki
daha ne ararım

ellerim artık bana yabancı kamçı şaklarken
kan deride kurumaz kurursa iz bırakmaz bunu
anlatmamalıyım bilirsin ve çarşaf
çarşaf olduğu sürece değersiz ben gidince atarsın
yakman daha doğru ince bir analiz bitirir işi
hiç tanık olmadığı için kapalı kutu sayılan dehşet
açığa çıkar ve alışır hem memur hem kamu

unut bunu unut bunu unut bu gece var evet
bitmeyecek uzadıkça alırsanız bize özel olacak
gizli kalan her şey kalçanın altı ve belinle birleşen yer mor
göğüsleriyle boynun arasındaki yerler mor
dudakların paramparça mor ensen mor dizlerinin ardı ayak el
bileklerin
yetmezse belge konuşuyorum bak yumruk sıkıyorum
damarlarım belirgin işte çıkarıp jilet bir hamle

gözlerin kapanırken derinliğe inanman için
sana bir şnorkel sunuyorum

HAKİKATE UZANAN ELLER KIRILSIN

yapma canımsın!
üzgün çocukları ırmaklar karşılamaz
kırışır astarına serdiğim yalan
özrüne inanırım inançsız kalmanın
sahiden sevgilim bunları hakikat
bellemişsen kurtar beni bu kaygıdan
bilmem benden başka neleri sakladın

kelebek tozdur, artık inanamazsın
bahar arıza falan içtenlik bahsinde
ürkünç kuşlar birikirken şiirin bahçesinde
göğsünü aç oyalanayım biraz
ben isterim ki bu hüznün bahsinde
hakikate uzanan eller kırılсын
gövdesi daha fazla nem almıyor diye
bu sağlam duvarı öylece yıkamazsın

EDEBİYATIN TOPLUMSAL ELEŞTİRİSİ

Arda CEVAHİR

Güneş ıslaklıktır türünden iyi para eden dizeler, bir süredir okurun aklını yükselen deniz suyu gibi çalkalayıp sonra ansızın çekilerek kupkuru bırakıyordu. Bu yolla, ölü şimdinin acı çoraklığıyla yeniden doğuşun yitirilmiş düşü arasında gelgite tutulan okuyucu, içselleştirilmiş gizemin zafer tutsaklığında kolaylıkla ayın çekimine kapılıp hayranlaştırılabilirdi. Halihazırda, yaşamdaki yenikliklerinin suçluluğundan bir an evvel kurtarılmak isteyen bir tembeller ordusu, bu şairlerden ders geçmenin olanaksızlığını duymayı dilemektedir.

Ama eğer bunlar sömürülen bir toplumda ve bu topluma karşı, sömürenlerin ağzından yazılıyorsa, o zaman yokluğu gerçeğiyle yüzleştirme kahpeliğiyle bilincimizle top oynayan bu in cin takımına şair, yazdıklarına da şiir diyemeyiz. Bunlara, Ahmed Arif'in, aşımıza ekmeğimize göz koyanlara verdiği adla, *engerekler ve çıyanlar*, diyeceğiz; çünkü durumları, gebelik atlatmış körpeye göz dikenleri andırıyor. Bu çıyan sürüsü, bilmece kurup çözme paranoyaklığımlı akılılık sanıp edebiyatçılıkla karıştırmakta, girişimi aracılığıyla, otoriter yapıların ezici baskısına direnen toplumun yilgın bakışları karşısına kendi buyurganlığını geçirme çabasıdır: Okur, dizeyi, üyesi olduğu okuyucu kitlesinin belli belirsiz sezgisiyle de okuduğundan, gizleştirilmiş anlamın grubun başka üyelerince bilinmesinden gelen bir yalnızlığın sınırına itilmekte, kitle, bireyselliği yönünden, yani varlığını konumlayan kurumsal aşkın önündeki durallığı yönünden dağıtılmaktadır. Söz konusu sömürülen toplumsa, baskıya gösterdiği saydam bir gurur biçimindeki şiddetle, sömürüyü en gerçek haliyle yaşayanların ancak içselleştireceği özgürlük yoksunu bir öznelliğe sığınmaktadır. Bu yoksun doğa, bütün bir toplumun ortak bilinci olduğunda, bir azat edilme ve buyurganlarca kabul görme yarışı başlamış demektir. Onun için gerçek, kurtarılacak gerçeğin tutsaklığıdır: Gün boyu kahveden çıkmayıp doğasına uygun bir iş teklifi ummakta, tutkularını denetleyemediğinde en katı yeminlerle kendini kelepçelemekte, tamir edememiş olmanın utanç ağırlığını o şeyi kırıp parçalayarak omzundan atmakta, elde edemediği kadını öldürmekte, askeri müdahale beklemekte ya da demokrasi uşaklığıyla emperyalizmi yardıma çağırmakta, her koşulda, sorumlulukları yönünden bir doğaüstü benlikçe alıkonulmayı istemektedir. Bu, apriori saydam bilincin suçluluğu sarı saçlara savsattığı eylem çokluğunun kara dantel sokağını uzun uzadıya betimlemek, yazmayı düşündüğümüz romana kahtır.

Beri taraftan, gerek nesnellikten kaçarak bilincindeki saydam doğanın öznelliğine sığınan toplum için, gerekse bu saydam bilincin kendisi olarak kendini topluma sunan düzmece şair için bugünün toplumsal gerçeği, varlığının yadsınmasıdır. Toplum için: İktidar gelecek talebidir. Şair için: Kalemdeki gelecek yönünden, toplumdaki iktidar talebidir. Zaten bu engerek sürüsü, bir süredir, sözlerine kattığı felsefi görünüm aldatmacasından faydalanmak için budalaca kotardığı bir *gelecek tasarımı*ndan, *şiiirin bir gelecek tasarımı sunduğundan* söz etmektedir. Sözü edilen gelecek tasarımıysa: Tasarım deyince geleceğin, gelecek deyince tasarımın elden uçtuğu, ama ikisi bir olunca yeni ve parıltısıyla kazandığı ay çekimine kapıldığımız bir a priori saydamlık illüzyonu. Her dizede, çelik soyutluğunda dirençliklerle tül inceliğinde somutlukları biçimsel birliğe zorlamakta; karı terletmekte, ateşi elemekte, ırmağı külemekte, sülfirik asidin öpüşmeye kattığı içsellikten söz etmektedir. Şunu belirtmek gerek: Bu kişiler, andığımız çıyan benzetmesini bu dizeleri karaladıkları ya da toplumu

bunlarla oyaladıkları için hak etmiyorlar. İkisini birden yaparak ikisi üzerinde bir aşkın bilinç öznelliğiyle aralarındaki sonsuz uzaklığa konumlanma çabası onlara bu adı kazandırıyor. Eklemek bile fazla ki sorumluluk sahibi bir adamın; zaten böyle geniş uzaklıklarla keyfedecek zamanı yok. Oysa kara beyazatlı prens, gelecek tasarımı diye uydurduğu masal ardında asıl erekledeği bir şeyi de sezdirmeden geçiştirmektedir: Toplumüstülük. Böylelikle, *ilk ve sonun* zaman mekânsal donukluğunda bütün zamanlarımızı birden ele geçirmiş bir sonsuzluğu da kazanacaktır. Kara: Geçmiş. Beyazat: Gelecek. Kara Beyazatlı prens: Gelecekteki geçmiş. Bu idealizm, baktığı her yerde de idealizmine uygun donuk kavramlar, aşılmaz sonsuzluklar, uzlaşmaz bütünlükler görmektedir: Bacak kendi başına çıplaklıktır. Onu saran giysi ise bunun yadsınması. Ama ya bacak siyah taytlıysa? Bu artık bir siyah çıplaklıktır onun için. Birisi mi vuruldu? Çıyan şair bir şaşındadır. Vuranla vurulanın nesne ilişkileri ilgisini çekmez. O, durumun aydınlanmasını sağlayacak bu çelişkileri, özneliğinin bunların üstünde yeni ve daha yüksek birliğini kurma fırsatına döndürür. Bunun için bir protesto bildirisi ve nesnel protestoyla öznel protesto arasında yanılarak imza verecek safyürekli birkaç şairi bulmak yeter. Kimseye zararı olmayacaktır böylelikle. Yararı da olmayacaktır; çünkü geçmişle geleceğin arazileri at oynatmaya sonsuz elverişlidir. Şimdiyse ölüdür, üzeri örtülmüştür, *ilk ve sonun* zaman mekânsal donukluğunda bütün zamanlarımızı ele geçiren ay parıltısındaki imzasını bırakıp ayrılır: Hesabı sorulacak! Bu; artık ne bir kahpe cinayet ne de edebiyatçı protestosudur: Çelik soyutluğunda dirençliklerle tül inceliğinde somutlukları yan yana getirme illüzyonunun farklı dildeki çevirisidir. Yeni bir şey olmamıştır, olması da beklenemezdi; zaten mahkeme kapısında görmemekteyiz bunları.

Gerçekteyse, sömürülen ve gerçekleri el yordamıyla arayan toplumun özgül kavramları kar altındadır. Dersi savsayan öğrencinin bahane uydurması gibi, uzlaşmaz yakınlıkları uzak perdeler gibi çakıştırarak görmekten kaçtığı gerçekliği örten düzmece şair, gereksinimlerini karşılayan ve edebiyatçıyı gerekseyen bir toplumla bağdaşma yükünden de kurtulmaktadır. Böyle olunca, üretilen yeni bir üçüncü ve daha yüksek soyut tümellik düzleminde, kendi gerçekliğinden kaçanlarca oluşturulmuş bir hayran topluluğuyla sorumsuzluk ortaklığında buluşmakta, şair de içinde olarak tüm toplum, kendi yabancılığı içinde kendini tanımaya, insanlar arasında dillendirilmeyen, ama herkesin gizliden gizliye iyi bildiği suçlar aracılığıyla iletişim kurmaya çalışmaktadır. Aldatmak öyküsü, bunun yeğin bir örneğidir: Kocadaki nesnel somutluk, yabancıların soyut özneliği yönünden aşılmaktadır. Bu dolayım, bize pekâlâ, neden yargılanan O. Pamuk olduğunda zillerin çalındığını, gazeteci H. Dink olunca ortalığın ellialtıya verildiğini, gözaltındaki İ. Selçuk'ken beraberindeki D. Perinçek'i ağza almaya çekinildiğini, hatta beriki partici diye tutulup diğerinin gazeteci olmakla salıverildiğini, açıklamaktadır. Çünkü bunlar, toplumsal praxisten bizi alıkoyma niteliğindeki soyut özelliklerdir. Aynı bakımdan, şiirimizi niçin *yâr, anam, sila, ekmeğin* değil de *kuntun punkun* kapladığını; ateş eleyen dizelerin hangi aşkınlığa varma yönünden uydurulduğunu, öykülerimizin neden Sivaslı Pero'yu değil de Milaslı Pera'yı anlattığını, otobüsteki adamın, sarışındaki soyut öznelliğe sürtünme derdini, tüm kitapçılarda olması gereken kitapların niye "seçkin kitapçılarda" diye afişlendiğini, Gelibolu'dan Gallipoli'ye, 0216 kodunun bayağılığından 0212'ye hangi hikmete doğru kaçıldığını, düzmece takımının çoklukta birlik Platonizminin kuyruğuna takılıp da Türk Edebiyatçısı sözünün nasıl çağdıışılığa getirildiğini, Anadolu'daki kasaba pastanesinin tabelasında niye *patisserie* yazıldığını, Rumca şarkı söyleyip dinleyene neden düşüncesizce bir hayranlık uyandırdığını, sarışına sürtünmek derdi

gibi, holding yayınından eser doğuran kimilerinin birdenbire fetişleştirilmiş bir seçkinlik sarhoşluğuna nereden kapıldığını, Marks'ın şiirlerde niçin alaya alındığını da, göstermektedir, ki Tarih'in dışına düşmek de zaten böyle bir şeydir. Geçende, on yedisinde bir delikanlı, geçmişte bizim de her ne kadar Marksçılığımızla da olsa öykü yollama budalalığına düştüğümüz *Varlık'a* şiir göndereceğini; ama yayımlanmayacağından da çekindiğini söyledi. Şiiri "Raşel'e" ithaf ederek yollamasını önerdim.

Kötümserlikle dışsallaştırılmış içsellik idealistçe şiddetinden başka bir şey olmayan bu öznel, toplumsal üretim alanını da kendi içsel nitelikli bireyselliğine indirgemektedir: Tek parti, tek lider, tek market, sporda yetkin isim, seçkin yayınevi, gidilen mekân, takip edilen yazar, benim hekimim, adın önüne Dr. getirilmesi ya da soyadının büyük harflerle yazılması, yine bir aydın suikastı, tecavüz vakası, Hakkari haberi... Bu içsel niteliklilik açısından bu aynı özne, özgülüğün ortadan kalktığı a priori saltık verilmişlik temelinde de karşımıza çıkar: Türban, Avrupa Birliği, F tipi, Ergenekon...

Somut nesnellüğünün öznelliğe doğru aşılmasıyla beliren bu içsellik, imgelenmiş soyutlukla kurulan bir inanç ilişkisidir. Örneğe, Ferruhzad: Başarılammış şimdinin somut gerçekliğini, bu gerçekliği aşmasını sağlayacak şiirle soyutlamakta, aşkın olan, daha ileride P. Şapur ve İ. Golestan yönünden öznel kimliğini kazanmaktadır. Bir şekilde genç Furuğ, babayı aldatmakta; ancak işte asla aşmadığı bu baba imgesi yüzünden ikisi de yaşının iki katı olan bu erkekler, bilincinde öncelenmiş doğaya doğru gerçekliğin anı durumunda aşılması gereken birer nesnellığe gerilenmektedirler. Ferruhzad, hem baba Mohammed, hem Şapur hem de Golestan'dır; süreklilik kendini aşmakla olmak istediği kendindeki doğadır. Nihayet, ona ulaşmış; ama baba imgesine çarpıp kalmıştır. Ki bize kalırsa, babasını aşmayı başarabilecek güçte hiçbir şair de yoktur.

Bu, aşkın bilinççe somut gerçeklikten düşsel gerçekliğe geçirilme isteri, yazımsal eserin, edebiyatçının, kadının ve toplumun olduğu kadar, genç edebiyatçının da aşkınlıkla kurduğu ilişki ortaklığıdır: Genç sevgili -yaşam- yük olduğundan, somut nesnellik yaşlı adamın aşkınlığı yönünden aşmayı, şimdiden gelecek tarafından ele geçirilmeyi; ustanın yazısında adının geçmesini, bir kitap dergisinde, televizyon programında görünmeyi, tüm oyuncakları bedava sunacak erkeğin başlayan cömertliğini, evli ve kendisinden yaşça büyük olan kadını, emekliliğe değin sürüp gidecek bir işi, dilemektedir. Bu yüzden bugünkü şiir, -özellikle genç şairlerde- çoğu kere, ağacına yontan nalıncı keseri gibi, şairin nesnesini daha alt bir düzeye yerleştirdiği öznel soyutlukça doğrulanma isteri biçiminde görünümünüyor: *Kırmızının gülle konuşmasında/ üstümüze sinen derin uçurumda / dalıyla dargın kirazda / yüze değince unutulmuş vazodan kırılma / ya da denize bırakılan harflerde...*

Nereden gelmektedir bu tutum? Bu, İkinci Yeni ve Garip'te yeğlilikle bulduğumuz; ama ikisinin de kökenindeki ileride somutlaştıracağımız dondurulmuş nesne özne ilişkisinden. Bu ilişki, şairin, kendi maddesel koşulları da dahil somut gerçekliği, soyut bütünlüğün yalnızca bir anına indirgenmiş devinimsiz bir imgesi kılma çabasıdır. Söz konusu devinimsizlik: Bulut kırılır camından / çözülür ağlamanın buzulu, gibi değişim değince yeğ bir maskaralık uydurduğunda, nesnel akışı yolundan saptırmakta, yani gerçekliğin karşısına şair olarak çıkmakta; ama aynı zamanda, iki Platoncu idea arasındaki bu çelişkiden, nesnellik yadsıyan saltık idealizmin öznesi olarak kendini çıkardığını, Tarih'in dışına düşürdüğünü de görmemektedir. Amaçlanmış başarısızlığı kanıtlamak için girişilmiş bu eylem, bu devinimsizleştirilen devinim; idealizmin öznesi burjuvazi

kimliğiyle iktisadi ve sosyal bir çelişki biçiminde Tarih'in önüne dikildiğinde, örneğin Kemalist Devrim ardından; Kemalizm, onu evrenselliğin donmuş bir imgesi biçiminde tutmak için ortaya atılmış öznesi -yani küçük burjuva demokrat aydınları-, şiir de, aşkın öznelliğini ortaya çıkarmak için idealist yoldan onu tanımlayan şair tarafından durdurulmuş demektir. Demek ki kendini şiirle değil, şiiri kendiyle tanımlayan bir şairle baş başayız bugün.

Kemalist Devrim durmuştur; bunun biricik somut kanıtı da, Kemalizm kendini Tarih'in devinimiyle tanımlarken, Tarih'in karşısında kendini Kemalizmle putlaştıran ve burjuvazinin aydın imgesi olarak çıkararak bir küçük burjuva sınıfının varlığıdır. Bayan Füsün Akatlı'nın *Kürk Mantolu Madonna*'nın banka yayını basımına giriş niteliğindeki sözleri, bu dondurulmuş aydın imgesinin ne olduğu konusunda bize yeterli fikri vermekte. Sabahattin Ali'nin hep Sait Faik'le toplumsal ve bireyci iki uç olarak anılmalarının, bu etiketlemeyi aşan edebiyatçı kişiliklerini göz ardı eden sığ bir yaklaşımdan beriye geldiğini söyledikten sonra başlıyor gönülünce cirit atmaya: "Çağdaş öykü edebiyatımızın 50'li yıllardan bu yana ürün veren ustalarını da, birini Sabahattin Ali'nin, diğerini Sait Faik'in temsil ettiği iki farklı -neredeyse karşıt- çizgi üzerinde görme ve öyle değerlendirme eğilimi de, aynı sığ yaklaşımın bir sonucu olarak görülebilir. Kuşkusuz, edebiyatı edebiyat dışı alanların hizmetinde, ikincil bir *mısyon* olarak kabul eden böylesi önyargılı bir yaklaşımla, yalnızca Sabahattin Ali ile Sait Faik değil, hiçbir gerçek yazar gereği gibi değerlendirilemez."

Gerçekliğin fetişliğe doğru soyutlandığı idealizmin ebedi öznesi, burada edebi kişilik oluyor. Nesnellüğün eserin gerçekliğinde çözüldüğü maddeci ilke, yazımsal erekliliği toplumu ya da eleştirel iki gerçekçilikten birine indirgemekten ibarettir; eğer Bayan Akatlı, edebi kişilikten, yazarın kendini gerçekliğin bir parçası görerek eserinde nesnelleştirmesini kastetseydi, onunla bu noktada uzlaşırız; zaten o zaman da gerçek bir yapıttır elimizdeki. Ama onun derdi bu değil. Ona göre sığlık, bu iki yazımsal yöntemden, birini diğerinin dışlanmasıyla türetmedeki idealist yanlılığın kendisi değil, direkt bu iki yöntemlilikten birine indirgemenin kendisi. Böylelikle de, edebiyatı edebiyat dışı alanların hizmetinden döndürüp ebedi kişiliği kurtarmış oluyor. Peki, edebiyatı toplumsallığına veya bireyciliğinin hizmetçiliğinden kurtaralım deyip de edebi kişiliğe soyutlarken kendisi hangi idealizmin hizmetçiliğini yapıyor? Maddi hayatın üretim tarzı, toplumsal, siyasi ve entelektüel hayatı koşullar diyen Marksçı ilkeyi de mi hatırlamamış yoksa? Terazi lastik jimnastik oyununa fazla kaptırınca Akatlı'nın gözü kendinden başkasını görmemiş anlaşılır.

İşte bu idealizm hizmetçiliği, küçük burjuvanın kendini tarihin karşısına çıkardığı aydın imgesidir. Akatlı'nın Abasıyanık'ı göstererek kurduğu şaşırtmaya kanmamak gerek. Onun asıl derdi Sabahattin Ali'yle: Abasıyanık'ı edilgenleştirerek bakışımıza sunduğu dışsal gösteriden S. Ali'yi burjuva takımına içselleme. Sözlerinin altındaki tarih de düşündürücü: 2002. Yani tam da burjuvazinin tüm olanaklarını seferber ederek, idealizmin en uç noktası dinciliği iktidara taşımak için var gücüyle çabaladığı, Başkan Bush sözünün aile büyüğünü anar gibi ağızlarına dolandığı, AB konulu her söylevde cümlelerin Türkiye değil de AB'den başlanarak konuşulduğu bir dönem. Bayan Akatlı'nın edebi kişilik oyunuyla edebiyatın toplumsallığını hasıraltı etme çabası, tam da kendi satırlarını yazdığı dönemde, "canım Ali'de beş vakit kılmıyor muydu, o zaman en büyük Alevi benim," aldatmacası altında Alevi'ye "En büyük Sünni sensin" masalını yutturan tarikatçıları çağırıyor.

Gelgelelim, Türklük, Kürtlük, Alevilik, Sünnilik, bireysel gurur, saygı, töre, inanç, tutku, tüm bunlar, temel bir nitelik

kazandırmak amacıyla aynı türden kırılacak eşyaları bir kutuya yerleştiren soyutlamadan, burjuva mülkiyet ilişkilerini doğrulamamız için ufkumuza çekilen birer tümevarımdan başka şey değil. Biz, Türk Edebiyatı teriminin yadsınmasını yadsıyorsak, onu çağdışlıkla ezmek için zihinlerine getirmekten zevk alanların feodal bilincini taşımayışımızdan. İdealizmin kaleşörleri açılım, demokrasi, çoğulculuk gibi palavralarla soyut tümeller düzleminde toplumsal uzlaşa vaat ediyorlar; ama aslında, burjuvalığın soyut özneliği önünde sürekli devinen, kendisini yeniden üreten toplumu dünyayı değiştirme olanaklarından yoksun kılma çabasından başka bir şey değil bu. Bize göreyse: Bu vaatleri desteklemek ya da yadsımak yönünden onları önsel kabul eden bir başka idealizme sapmadan, her özgöl varoluşu, kendi özgöl koşulları üzerinden durumunun aydınlanacağı devrimci eyleme yöneltmek. Çünkü Tarihi yapan yine bu özgüllüklerdir. Bu yöntem Marksçı yöntemdir. Ancak bu yöntem somut gerçekliği özgüllüğü içinde bütünleştireceğimiz biricik yöntemdir. Yalnızca bu yöntem her algının ortak malı olup her bireyselliğin erişebileceği yerededir; soyutlanmış öznelikleri a priori benimseyerek eylemimizi belirleyen her türden idealizmden bizi alıkoyan ve gereksediğimiz bilinci, yine kendi eylemimiz aracılığıyla bize açınlayacak olan da yalnızca ondaki diyalektik yöntemdir. Oysa bizim çokbilmişler neyin peşindeler? Devinimi yoluyla aydınlanacak ve durmadan devinen bir bilince bizi taşıyacak durumu araştırmak yerine, duruma öncellenmiş bir 'aydın' bilinçten yola çıkıp bizi aydınlatmaya çabalyorlar. Edebi kişilikle, şairlikle, aydınlık, demokrasi, çoğulculukla... Bu soyut tasara da, sonuçta, eylemin kendisini öznelik lehine gerçekliğin bir anına indirgemekten öte bir işe yaramıyor. Şu kauçuk ve sevgili, şapkadan cin çıkarma hokus pokusundaki dize için, şiir şairin aşkın özneliğini açığa çıkarmak için, toplumu gerçekçilik edebi kişiliği ortaya koymak, sömürülen ve sürekli devinen toplumsallık, demokrasi ve çoğulculuk gibi, burjuvazinin daha alt düzeyine yerleşecekleri soyut tümelliklerini var edebilmek için... Bu özneler, daha ileride, idealizmlerinin evrendeki merkezini belirleyen koordinat çizgileri gibi türban eyleminde, bir şeriatçı ya da toplumcu geçinen dergide, cenaze protestosunda, tabelasında *çağdaş* yazılı dernekleşmelerde, yaygınlığa kapılmaya hazır işsiz Veli'yi de yanlarına katıp aynı kavşakta kesişmekte, kırk yıllık can can olup birbirlerini ağırlamaktadırlar. Nereden gelmektedir bu derenin suyu? Kazanılmamış geleceğinin yoksunluğuyla içselleştirilmiş ve kendine duyduğu inancın üstünlüğüyle toplumsal praxise küçümsemeye bakmayı seçen Avrupalı merkezci burjuva öznelciliği. Daha sonra da bu öznelcilik, yoksun olduğu geleceği deneyimlemek söz konusu olduğunda, örneğin şairlik, onu şiir biçiminde tasarladığı başarısızlığı aracılığıyla algılayacağımız soyut aşkınlık durumunda bize sunmakta; kâhin bilgeliğiyle şairliğe yönelen her eleştiriye üfürükle savuşturmakta; ama gerçekte şairliğin, aşkın olanın, yokluğuyla var olan şu soyut gerçekliğin ne olduğu hakkında sessiz kalmaktadır. Dolayısıyla bu ruhaniyeti açığa çıkarmak, bizim bu bilinci yenilgilerimiz aracılığıyla içselleştirecek inancımıza kalıyor. Doğrusu, evinde gün boyu üfürük oynayan bugünün büyücüsüyle, Patrik Efendinin Ekümenik aşkınlığının, burjuvazinin evrensel oyunları karşısında nasıl da huşu içinde yan koltuklara düştüklerini göstermekte bu durum.

Bu idealizm, toplumsal praxisten kalkarak aydınlanmayla oluşacak bir bilinç tersine, praxise öncellenmiş bir bilinçten yola çıkıp topluma karşı kendi kendini aydın ilan etmekten hoşlanan Türk edebiyatçısının özneliğidir. Bu öznelik; insanın varlığını belirleyen bilinci değil, bilincini belirleyen sosyal varlığı olduğunu öne süren Marskçılığın aşılmaz nitelikteki temel önermesiyle de çelişmektedir. Çelişme: Toplumsal çalkantı dönemlerinde ayrıcalıklarına sıkıca

bağlanan ve toplumsal devinimin, bu ayrıcalıklı konumu en az tehditle doğruladığı noktalarda ona yüzünü dönmekten kuşkulanan küçük burjuva sınıfının varlıksal geleceğini garantiye alma kaygısı. Edebiyatçı da bu burjuva tutumu benimseyerek şiir yazmadan da şair olunabilir diye uydurup gerçekliğe sırtını dönmekte; ama hemen sonra, çelişkiyle doğrulandığını gözlemlemek için göz ucuyla baktığı yaşamdan şiir denecek bir şeyler aparmaktadır. Ya da savaşlar ve devrimlerle toplumsal çatlak derinleşme gösterdiğinde, ortadan kaldırılamaz varlığına tutkuyla bağlı burjuvalığın tüm isterini dışavuran Garip bir şiir yazmakta; toplumsal devinim yükselip işçi sınıfı alanları doldurduğunda, "bir mülkiye harekettir" sloganıyla toplumun önüne İkinci Yeni adında kendi soy önceliğini dikerek şiiri sıkılaştırmakta; her evin bilgisayarlaştığı çağa gelindiğindeyse; *yağdanlık eksilmenizdir* diyerek ayrıcalıklı tinselliğini göklere çıkarmaktadır.

Tam kendinde, Bayan Akatlı'nın edebi kişilik'i, Dağlarca'nın yazmadan olunan şair'i ve Süreya'nın mülkiyeli'si, çocuk doğmadan kişiliğini biçen aynı ruh ailesinin nesli sürdüren üç öznesidirler. Böylelikle edebiyatçılık, bir kişiyi ya da insan topluluğunu, kendi tarihsel koşullarının nesneliği içinde betimleyen bir eser vermek değil, yararsız -onların bakışındansa zararsız- eser yoluyla, ailenin ruh soyluluğuna uygun hayırlı evlatlığı kanıtlamaktır. İşte bunun adı, toplulukla ilişki olgusunu dağıtmaya yönelmiş terörizmdir; *Varlık* ve çevresindeki dergiler de, saltık amacı toplumsallığı parçalamak olan bu terörizme uygun çocukları devşirme ocağıdır.

Biz, bu a priorizmi reddediyoruz. Eğer edebiyatçıyı, eserlerini yazdığı maddesel ve tarihsel koşulların bütünü içinde araştırmak ve ait olduğu nesnel gerçeğe oturtmak tek tarihsel gerçekse, şu edebi kişilik de nereden peydahlaniyor. Kuşkusuz, şiir yazmadan da şair olunabileceğini savunurken Dağlarca'nın asıl derdi, şairce yaşamaktır: Burjuva üretim ilişkileri içinde, Fazıl Hüsnü'nün bireyselliği yerine, toplumsal varlık koşullarından gelen bireyselliğini geçirmektir. Gerek Cemal Süreya ve ardıllarınca da sürdürülen bu solcu idealizm, burjuvazinin tutumlarıyla uygunluk gösterdiğinde ya da sınıf, söz konusu bilinci a priori belirleme hakkını kendinde peşinen görerek Tarihin karşısına dikildiğinde, bireysellik, insanı dışlayan bir put olup çıkmakta, kendini de Tarihin karşısında dondurmaktadır. Tarladaki köylüden gemideki işçiye, tarihi üreten ve ileri götüren insan; kendisine zorla benimsetilen fikirlerin biçimsel birliğini kurmaya itilmekte; okul kitaplarında edebiyatçısı, ekranlarda sanat güneşi diye boyun eğmekte, haber bültenlerinde "anaarter" in ne olduğunu bilmemek, yakaları dikişli ceket giyinmemek, tuz yeşildi dizesini anlayamamak budalalığı yönünden aşığılanmakta; bu soyut özneliklerin baskısına karşı da, baskı görenin ezince göstereceği aynı idealist şiddetle, gücünü tanrısal aşkınlıktan beriye getiren soyut özneliklere sığınmaktadır. Bu çarpışmadan kazançlı çıkacak olan da yine burjuva üretim ilişkilerini yönlendirenler olacaktır. Bizim karşı çıktığımızza: İster sağcı, ister solcu idealizmden kaynaklansın, benimsememiz zoruyla önümüze konan soyut özneliklerin a priorizmi. Biz, toplumsal praxis dediğimiz insan etkinliğinden, tarihin biricik somut gerçeğinden kendini üretmeyen hiçbir bilinci kabul etmiyoruz. Eğer tarihi yapan üreten insanın somut emeğiyse ve edebiyat da, Tarihin dışında kalmamak için, dil işleviyle somut insani gerçeği betimlemek zorundaydı, o zaman eserlerinde hiçbir şekilde toplumsal gerçeği dillendirmeyen soyut öznelikleri niçin edebiyatçı diye benimseyelim? Burjuvalığın bu dondurulmuş öznelik fetişizmi bugün o şiddettedir ki, bunların kitap dergilerini araladığımızda, yaşam orada doğmuş da içinde yer almayan dünyaya gelmediğini size düşündüren büyütlü aşkınlığa tutulursunuz. Fetişleştirilmekten hoşlanan burjuva öznelciliğinin, kendini soyut aşkınlık olarak nasıl konumlandığını gördük. Peki ya şiirlerinde durum nasıl?

Hakan CEM

ÜÇ FIRTINALI ŞİİR

anneme: mualla cem'e

I

aşık naz elin türküsü

öptüm. memeni! –
bir dünya sevinçle
boşaldı sesim...

II

eylül ırmağında duyduğum ses

fakir bir iğneydi anamın eli
kumaşlarda bata çıka –
büyüdüm. sustum!

III

sonra ayrılık günü geldiğinde

yağmura duran bir bulutla yer değiştirdim.
içimde kanayan yaraya başını dayamış
gitme der gibi gözlerindeki balkondan
açık denize bağırırıyordun.
dahası eteklerini toplamış
öylece oturuyordu
çok eski bir gözyaşı gibi yorgun

sevdalı deniz feneri(m)!

Uluer Oksal TİRYAKİ

NESNENİN ZENGİN KALKIŞI

sır tiyatrosu. olgu müdavimi. prenses puzzle;
martılar adres sormaz çöplük sınırı çizilmemiş
bir ülkeye haritada. vegezegenlerderelsallamaz
kayan yıldızların ardından:
esneme bir!

ve kısa. kısa olduğu için de brütal
bu öfkenin operası.
artık hiçbir bitki klorofil kullanmayacak
ağaçtan atlayan her yaprak açık mektupsa
yerçekimine
ölüm de özeleştiridir
hayat içgüveyse ömre!

ah değersiz bir yüzgörümlüğü gibi
takarken sevgilinin göğsüne yalnızlığı:
tnt kalıbı değil hayat!tan ağır repliklerle
işte burada hâlâ biraz ilkbahar var
gözyaşı ve rutubet var
artık hiçbir ağaç sponsor almayacak
yapraklarına sonbaharı
rahme çakılan bir embriyo gibi
aşka çakılacaksa ihanet!

renklermatvegörüntülerde flu
hatıraların üzerine morg inşa edilmiş görmeyeli
artık kelimelerde buram buram hastane kokusu

istanbulun apandisiti patladı:
neden
bir ben miyim sırt çantasında
uyku hapı taşıyan?

Gökhan ARSLAN

GÖKKUŞAĞI, ALBİNO

baba beni evlat edin

renklerinden emekli bir gökkuşağımın
su sızlatan sesiyle söyle

uykusunda ölen oğulların adına
yakama iliştiir yeni icat yaraları

yazılısın derime bu eksik envanter
konuşsun içine şeytan kaçmış şehirler

baba beni evlat edin

artık tabutuna âşık bir ölüdür hayat
dilimi düğümleyen şer tercümesi

sevgili cinnet, aklımın tersyüz dalgıcı
döker içime yıkandığı karanfil suyunu

baba beni evlat edin

ve aşka tecilli sesinle söyle:
denize recm

denize recm

Nihat ÖZDAL

SERENDİPİYİ

Selçuk Altun'a

/1/ Gidenler ve Nehir

O gitti. Peş peşe yamaçlar,
bir neden arayarak geçtiğim kıyı,
kargalara karışan kar,
“bir gece bulutunun rüzgârından”*
senden iki asır sonra;
Nerelerdeler nehir?

/2/ Kaygı ve Nehir

Her yolculuk sonrası kaygıyla bekleyen,
sana dolduğum akşam, bizi ayıran nehir,
Poe ve nehir, unutmak ve kuşlar,
erik çiçekleri,
imbat...
Usumda onca kelime varken,
Küreklirim yalnız sana değıyor nehir.

/3/ Terk ve Nehir

Kanatlar ve kâğıtlar birikti kanyonda
İç çeken bir rüzgâr birikti.
Kulaçlarım ararken bakış ve akşamı,
hale ve yayını
suyu inciten bir sıcaklığı yaz.
Uzandım sana...
İncirler oldu sonra,
perdeleri kapattık.

*Edgar Allan Poe

BİRAHANE LONGA: İÇSEL DAĞILMA VE AHMET OKTAY'IN ŞİİRİ

Yaşar GÜNEŞ

Varlığımızı sorunlu hale getiren nedir? Niçin varlığımızı suçluluk duygusuyla yüklü? İnsanın günışığında kâbuslarla dolu olan yaşamı, nasıl ve hangi yaşamdır? Ahmet Oktay'ın şiirlerinde bu türden sorular üreten ve kendisini ürettiği bu sorulara maruz bırakan bir sözceleme öznesinin varlığı dikkat çekmektedir. Ahmet Oktay'ın şiirlerinin sözceleme öznesinin ürettiği ve kendisini maruz bıraktığı sorular, onda 'içsellik' düzleminin giderek genişlemesine yol açmaktadır. Başka bir ifadeyle bu özne, toplumsal var oluşu ile bilinci arasındaki ilişki sorununu, bireysel bilincinin öznel potansiyelini araç içine almayan, bu ilişkiyi yalnızca toplumsal var oluşa indirgemeyen bir edimsellik halindedir. Örneğin *Her Yüz Bir Öykü* Yazar kitabında yer alan Bir Soruyu Duymak şiiri, şiirin sözceleme öznesinin gündelik yaşamın patolojileri içinden sorduğu sorularla içsellik düzleminin giderek nasıl derinleştiğini göstermesi açısından dikkate değer bir şiirdir. Bu durum tekil bir örnek değildir, Ahmet Oktay'ın bir bütün olarak şiirlerine yayılmış durumdadır.

Sorun salt kuramsal bir sorun olmaktan daha çok kılıgsaldır. Çünkü bilinç ile toplumsal var oluş arasındaki ilişki sorununu, toplumsal var oluş failine indirgendiğimizde, köktenci değişim ve toplumsal kurtuluş için duyulan gereksinimin bireylerin öznelliklerinde, akıllarında, bilinçlerinde, tutkularında, itkilerinde, hedeflerinde köklenmesi gerektiği olgusunu küçültmüş oluruz.¹ Ahmet Oktay'ın şiirlerinde bu türden 'küçültme'lere karşı bir direncin varlığını her zaman için duyumsarız: Ahmet Oktay'ın şiirlerinde sözceleme öznesinin, köktenci değişim ve toplumsal kurtuluş için duyulan gereksinimin bireyin öznelliğinde yeşerebilmesinin koşullarını sorunsal haline getirdiği bir düzlemde konuştuğunu görürüz. Aksi durumda, bu özne açısından, sorular üretmenin, dolayısıyla verili olgusallığı aşmanın olanağı ve anlamı da kalmayacaktır. Örneğin *Dr. Kaligari'nin Dönüşü*'ndeki hem sözceleme öznesinin hem de sözcük öznelerinin sordukları sorularla 'kendi dehşetlerinden bir yankı bırakacakları' ifadesini bu şekilde yorumlamak mümkündür. Bu yankı her birimizin bireysel öznelliğinde anlamlandırılmaya, yorumlanmaya açık bir sabitlik, 'yerinde duran' özelliği taşımaktadır. Verili olgusallık bir sabitliktir. Verili olgusallık yalnızca toplumsal gerçeklikle sınırlı olmayıp, bireyin psişik dünyasını da kapsayan bir genişliğe sahiptir. Ahmet Oktay'ın şiirlerinde bu sabitlikler üzerine düşünmek, onu duymak, onu vicdanın bir sorunu haline getirmek can alıcı bir noktadır. Ahmet Oktay'ın ilk şiirlerinden başlayarak, psikanalitik merkezli izlek ve sorunlarla da iç içe geçen bir şiir kurmaya yönelmiş olmasında bu 'duyma' durumunun etkili olduğu görülmektedir.

Kara Bir Zamana Alınlık ve onunla birlikte bu kitapta yer alan *Birahane Longa* şiiri, söz konusu olan bu sabitlikleri duymak ve bunu bir vicdan sorunu haline getirmenin yankısını taşımaktadır. Enver Ercan'ın yaptığı bir söyleşide, *Sürdürülen Bir Şarkının Tarihi* ve *Kara Bir Zamana Alınlık* kitapları bağlamında toplumsal bir varlık olarak şair Ahmet Oktay'ın hayatla etkileşiminin nasıl olduğu sorusuna: "...Baskı dönemini anlamaya çalıştım. Devrimci pratik deneni anlamaya çalıştım. Devrimci hareket yenilgiye uğramıştı. Bu olgu üzerinde düşünmek gerekiyordu. Çileciği de heroizmi de terk etmek gerekiyordu, inanç siyasal mücadelede zorunluydu elbet, inançtan çok sorgulamaya ihtiyaç vardı. *Kara Bir Zaman*'ın Lenin'den alınmış bir dizesi vardır: "En iyi okuldur yenilgi

yılları." Tarihin zorunlu bir doğrultusu ve sonu yoktu, ama özgürlükçü ve eşitlikçi bir doğrultuda dönüştürülebilirdi. Dikkatimi gündelik yaşama, onun olgularına çevirdim. Her türlü darbenin asli muhatabı olan sıradan insanın dünyasına eğildim, onların hem kendilerince hem iktidar aygıtınca bastırılmış öfkelerini dillendirmeye çalıştım."² diyerek yanıt verir Ahmet Oktay.

Ahmet Oktay'ın şiirlerini okuyabilmek için, o şiirlerle devrim kazandıran düşünsel arka alanı da okuyabilmek gerekir. 1950-60'lı yıllarda, Ahmet Oktay ve onun kuşağında yer alan şairler, toplumsal ahlak düzleminde yaşanan sorunlar ve var olan toplumsal eşitsizliklerin yarattığı vicdani rahatsızlıklar yoluyla belli bir toplum ve insan anlayışına ulaşmışlardır.³ Bu anlayışı, Varoluşçuluk ile ilgili o dönemin popüler metinlerinde yer alan kavramlar üzerinden kavranan Marksçılık ile ilişki kurmaya çalışan bir anlayış olarak tanımlayabiliriz. Bu kuşağın şairleri, onlarla birlikte Ahmet Oktay da, sonraki okuma ve çalışmalarla duyarlılıklarını esinleyen sorunları daha kapsamlı olarak şiirlerine derinlik kazandıracak şekilde taşımışlardır. Özellikle Ahmet Oktay, şiirlerini besleyen düşünsel arka alanı psikiyatri ve psikanaliz kuramlarıyla da zenginleştirerek kendi şiirini kuşağı içinde ayrımlı bir düzeye taşımıştır. Söylemek gerekir ki Ahmet Oktay bu okuma ve hazırlıklarda, sadece kendi şiirinin savunusu ve şiirinde konu edindiği sorunları dönemin güncel kavramlarıyla tanımlayabilme kaygısı içinde değildir. Bunun ötesinde, çağın olayları ve sorunlarının arasındaki tarihsel eğilimleri anlamaya, daha iyi bir dünya kurmaya yönelik anlaksal bir ilgi içindedir de. Toplum, siyaset ve insana ilişkin kuramsal sorunlar üzerinde, kendi kuşağının şairlerinin okuma ve çalışmalarını nicelik ve nitelik olarak aşan, yoğun bir çalışma içine girmiş olması da bunun bir göstergesi olarak görülmelidir. Başka bir ifadeyle Ahmet Oktay'ın 'burada ve şimdi'de poetik olarak bulunduğu yer, gençlik enerjisi ve esinle yetinen bir birikimin değil, kararlı bir hazırlık ve çalışma yoluyla ulaşılmış bir düzeydir.

Ünsal Oskay, Ahmet Oktay'ın şiirini 'modernizm yanıt şiiridir' diye tanımlar.⁴ Bu yanıtın modern toplumda yoğunlaşan yabancılaşmaya, sınıf sorunlarına, işçi sınıfının edilgenleştirilmesine, kitle kültürüne, metalaşmaya, hegemonyacı ilişkileri sürdüren temellük olgusuyla birlikte yaşanan şeyleşmeye, popüler kültürün kuşatma altına alınmasına karşı akli sonuna kadar kendine dayanak yapmış bir yanıt olduğunu söyler. Ünsal Oskay, Ahmet Oktay'ın şiirine ilişkin önemli bir tanımlama yapar, ancak bunu yeterince iletmeden yarıda bırakır. Çünkü Ahmet Oktay'ın şiirinde bu aklın nasıl bir akıl olduğunu sorun nesnesi edinmeden geçer. Ahmet Oktay'ın şiirlerinde aklın bir sorun haline gelişi konusuna ilk dikkat çeken yazar Yücel Kayıran'dır. Yücel Kayıran, 'Zihnin Halleri' yazısında 'aklın, gerek kendisi için gerekse kişinin var oluşu için bir problem haline gelişi' sorununun 1960'lı yıllarda, özellikle Ahmet Oktay'ın şiirleriyle başladığı görüşündedir.⁵ Bu saptamanın en kritik noktası ise gerçekçi edebiyat ve modernist edebiyat anlayışının arka alanında aydınlanma ve modernlik düşüncesinin yer aldığı, bunların felsefi argümanları bakımından ilerlemeci edebiyat anlayışına bağlı oldukları, bu edebiyat anlayışlarının aklı bir sorun haline getiremeyecekleri, getirdiklerinde ise kendi paradigmalarının ontolojik temellerini tahrir etmeye başlayacakları saptamasıdır. Dolayısıyla Yücel Kayıran, benim de katıldığım bir belirlemeyle⁶, Ahmet Oktay'ın şiirlerinde ilerlemeci edebiyat anlayışından ve onun paradigmasından bir kopuş olduğunu ileri sürmekte, Ahmet Oktay'ın şiirini de modernist şiirin sonrasına yerleştirmektedir.

Kara Bir Zamana Alınlık üzerine daha önce yazdığım bir yazıda bunu: "Modernist sanat anlayışlarında yansıyan bulantı; tedirginlik; korku; yalnızlık; özlem; öfke gibi olgular, çoğu

defa, sanat yapıtında bir dünya görüşü ve ideoloji olarak bu dünyanın anlaşılabilirliğini ve kişiliğın parçalanmasının olumlanmasını, tüm bunları evrensel bir insanlık yazgısı olarak sunar. Ahmet Oktay temel izlekleri bakımından, modernist sanat akımları içinde değerlendirilen anlayışların odağına aldığı izlekleri işlerken onlardan ayrı, sonuçları itibariyle onlardan ayrımlanan bir yapı oluşturur. Bu yapının ana belirleyicisi, tam da moderniteye özgü olarak görülen bulantı; tedirginlik; korku; yalnızlık; öfke gibi olguların belli bir özgül toplumsallığa ilişkin olduğunu, bunun aşılma olanak ve koşullarının yaratılması gerektiğini ifade eden bir üsluba ulaşmasıdır.” şekilde ifade etmeye çalışmıştım.

Dolayısıyla Ahmet Oktay’ın şiirinin kurucu öğelerinin eklemleme eksenini belirleyebilmek, *Kara Bir Zamana Alınlık*’ın ve orada da Birahane Longa şiirinin katmanlarına ve yapısına girebilmek için yukarıda kaba hatlarıyla özetlemeye çalıştığım düşünsel-anlaksal arka alanı eleştiri ediminin dikkate alınması gerektiğini düşünüyorum.

Birahane Longa, Ahmet Oktay’ın şiirlerinin yapısal bakımdan çok katmanlı, söylem bakımından çok biçimli olma özelliğini yansıtan şiirlerinden biridir. Bu şiirin en belirgin özelliklerinden biri, hem mekân boyutunda farklı yerlerin hem de zaman kesitinde farklı anların, farklı sözcük öznelerinin birbirine eklemleme olgusudur.

Mekân boyutunda park, birahane, Dicle, Öğretmenler Odası, Erzurum, Düzce, Van, Zigana gibi belli bir yer ile ilişkili gösterenler kullanılmıştır. Ancak bu gösterenler bir mekân imlemek işleviyle değil, sözcük öznelerinin belleklerinde yaşadıkları anları işaret etmek işleviyle kullanılmıştır. Bu gösterenler, sözcük öznelerinin var oluşları açısından, bellekleri ile kendilik algıları arasında nasıl bir ilişki kurduklarıyla ilgilidir. Belleğin oluşturulmasında belirleme noktaları olarak iş görmektedirler. Göndergesi, öznelerin belli bir yaşantı durumudur. Örneğin:

‘Bayım açık bırakılmış bir musluk
var da sanki şuramda
akıp geçti Dicle’nin çınbalı ikindileri, taş yapıların hâlâ
üstünden sızan yalnızlık nemi
bir gömütlük anısıyla seyrettim Öğretmenler Odası’nın
penceresinden
bir ege sesiyle yağın karı’

Burada özne, mekânsal belirleme noktalarını, yaşadığı içsel dağılma durumunun bir ifadesi olarak telaffuz etmektedir.

Zaman kesitinde ise geçmiş, şimdinin içine girmiştir. Geçmiş, yaşantılarda taşınan izler yoluyla, bugünün kurucu öğeleri olarak şimdide devam etmektedir:

‘Ben de sıçıyorum uyuduğum banktan ilk
tramvayların gürültüsüyle
salepçinin önünde kuyruk olmuş gece esnafı
doktor Fikret bana bakıyor o sıra evinden kaçmış
ama hangi zamanda
alında kapkara bir şiir alınlığı
adıyor daha önceki bir zamanda Şizofreni adlı kitabını’

Geçmişin şimdide taşınan izlerle yaşanması, bireyoluşsal bir ruh durumu yaratır. Birahane Longa şiirinde konuşan özneler ve bunları anımsayan sözcük öznelerinin bireyoluşsal ruhsallıkları farklı yaşantıların sonucudur. Ancak bu farklı bireyoluşsal ruhsal durumların arka alanında ortak işleyen bir yapı vardır. Metinde, bu ruh durumlarının ortak işleyen yapısı, içsel bir dağılma süreç ve yaşantısını gösteren ‘şizofreni’ sözcüğü ile verilmektedir. Hem şiirin sözcük öznelerinin hem de ‘şizofreni’nin yaşantısı geçmişin, yani içsel dağılma anlarının ileriye doğru yayılımı olarak yaşanır. Bundan bir çıkış yolu da neredeyse yoktur. Nitekim Birahane Longa şiirinde de ‘şizofrenik’ için çıkışın yokluğuna ilişkin yapılan vurgu,

‘doktor Fikret’in yazıp hediye ettiği ‘Şizofreni’ kitabından alıntılanan sözcüklerden izlenebilir:

“Şizofreniğin başka kimselerden farkı hayat
olaylarına yabancı kalışıdır. Yabancı ve yalnız
olduğunu fark eden şizofrenik mümkün olduğu kadar
başkalarından uzak kalarak kendi aleminde
yaşamaya çalışır”

Birahane Longa şiirinin sözcük özneleri için ‘bellek’ sorunu, rastgele bir sorun değildir. Şiirde dile getirilen ‘Yalnız Bellek kutsal’ sözcüğünde, belleğin merkeziliğine dikkat çekmek için ‘bellek’ sözcüğünün büyük harfle imlenmesini bunun bir göstergesi olarak okumak mümkündür. Nitekim şiirin açılış dizeleri de bu yorumu doğrular niteliktedir:

‘Cızırdıyor gramafon yüreğim:

“her ışık bir mezbahadır
zaman da kemik sesleri çıkarır”
diyen adı çaprazlanmış
ve sınıksız dosyalanmış birinin
ve körelmiş bir parkın anısıyla;’

Öznenin, anımsamayı, geçmişin şimdide doğru yayılımı şeklinde yaşadığı görülmektedir. Bu anımsamanın en belirgin özelliği, mutluluk ve özgürlük zamanını yeniden ele geçirme çabası içinde olmamasıdır: Ne çocukluğun, yitilmiş bir cennetin düşünmesiyle, ne de bunların kaybedilişinin yol açtığı kaygılarla ilgilidir. Bu anımsama, ‘öldürülmüş’ olmaya yol açan süreçleri düşünmeyle iç içe geçen bir anımsamadır. Nitekim şiirin bitiş dizesi olan ‘öldürüldüm’ sözcüğünün göndergesi, bir bütün olarak şiirin kendisidir. ‘Öldürüldüm’ sözcüğü, geçmişin şimdide uzatılmasıyla varılan bir sabitlik durumudur.

Öyleyse, ‘öldürüldüm’ sabitliğine nasıl varılmıştır? ‘her ışık bir mezbahadır / zaman da kemik sesleri çıkarır’ sözcüğü, çalışma süresinde hazzın askıya alındığını ve acının baskın olduğunu imlemektedir. Burada, ruhçözümse kavramlarla, haz ilkesinin olgusal ilkesiyle bağdaşmadığı dile getirilmektedir. İnsanın temel güdeleri hazzın baskınlığı ve acının yokluğu için çabalar. Gereksinimlerin karşılanması, ‘kıtlık’ın aşılabilmesi için çalışma zorunludur. Fakat tarih veri alındığında çalışmanın örgütlenişi, insani duygusal sefilleştirilmesi pahasına, belli küme ve sınıfların kendi konularını güçlendirme ve geliştirmesi yönünde gerçekleşmiştir. İşte öznenin bu süreci duymasıyla şiir için bir devinim alanı açılır. Burada ‘duyma’ sözcüğünün altını bir defa daha çizmek istiyorum, çünkü Birahane Longa şiirinde ‘görme’den değil ‘duyma’dan söz etmek gerekir. ‘Görme’, algı alanına ilişkin olup daha çok izlenimlerle, seyretmeyle ilgili bir edimi çağırır. ‘Duyma’ ise içsellik alanından ayırt edemeyeceğimiz düşünme-duygu yükleriyle doludur:

‘Çok eskilere dayanıyor körleştirmenin tarihi ve hiç
geçmiyor
mu zaman
orda çalışırdı en ünlü mil çekme ustaları
gerek yok bakmaya, baksak da ön yüzü
görüyoruz zaten –kıpırtılarla deviniyorum
artık, sesle
yeni bir satırbaşıdır her ses
işte kırılan bir bardak sesi’

Tarih, baskı ve şiddet aygıtlarının, sınıf egemenliğinin akılcılaştırılmış aygıtlarının insanların algılarına, anlamlandırma pratiklerine nüfuz edip bir yanılısına yaratabileceğini göstermiştir. Dolayısıyla bu yanılısamanın aynasında kendi toplumsal var oluşunu ve bilincini tanımaya çalışan insanın bilinci de her zaman çarpık ve yanlış bir bilinç olmaya yarılmıştır.

TENİMİN SICAKLIĞI TENİN

Hayatım; ışıkları söndür.
Bak! Vakit geç oldu.
Gel sarıl, buz kesmiş vücudum;
çözülün usul usul
hissetsin teninin sıcaklığını benim.

Sana yüz görümlüğün-dü;
boynuna taktığım altın kolye
nasıl unuturum seni ilk öpüşümü?
Baharı, Ankara Kalesini, müzeyi.
Ürkek bir ceylan yavrusuydun korkulu
dokunuşu usulcacıktı:
Dudaklarına dudaklarımın!

Dağılmıştı pembeleşen yüzüne;
başak sarısı saçların.
İlk kez sıcak terli tenimin kokusu karışıyordu.
Tenin değince tenime

Gel artık çok soğuk
kışa dönüşen bu sonyaz
Buğulu bir fincan çayım ol.
Bak! Savrulan çöl tozu örneği
insan mum gibi eriyor
şu yalancı dünya nimetleri için.
Sen gel! Gel hadi sarıl.
Tenimin sıcaklığıdır tenin.

Birahane Longa şiiri, yanılısamaların ürettiği bilinç düzleminin ötesine geçme isteğinin güçlü işaretlerini taşımaktadır. ‘Şizofreni’ sorununun şiirin merkezine alınması ile yanılısamayı aşma düşüncesi arasında bir ilişki vardır. Ahmet Oktay’ın şiirlerinde şizofreni, mevcut toplumsallığın insanlarca yaşanış biçimi olarak yansıtılır. Dolayısıyla toplumun gerçeklikle bağının kopmuş olduğunu imleyen bir şiirden söz etmek gerekir. Bu olgu da ister istemez ‘yanlış bilinç’ sorununu şiirin ufkuna taşımaktadır. Nitekim şiirin sözceleme öznesi de bu biçimin altında yatan kaynaşmayı gün yüzüne çıkarıp onu anlamak, bu biçime gömülü olan akli aşmanın imkânlarını bireysel yazgılarımızda sergilemek çabasındadır. Birahane Longa’da işaret edilen, öznelerin içsel dağılmalarına yol açan, şizofreninin toplumsallığın yaşanma biçimi olarak gerçekleştiği örüntü ve ilişkilerin varlığını bu bağlamda değerlendirmek gerekir. Örneğin:

‘ben toz edildim genelgelerle
her salgından bir parça bulaştı üstüme, kıl
çadırların önünde dövünen ağlayıcıların
haykırılarıyla yırtıldım
felç geldi dilime
yıllarca bir mektup bile yazamadım..
...
camsız bir penceresin sen diye haykırdım karıma
ve orda akıp gitti anlatacaklarımın sözcükleri’

Şiirin yazıldığı tarihsel bağlam göz önüne alınırsa, sıkıyönetim ve ardından gelen askeri darbe döneminde, cuntanın yayımladığı ‘genelgeler’ vardı. Bir numaralı genelge, iki numaralı genelge diye radyo ve televizyondan okunup duyurulurdu. ‘Genelge’ göstereni, öznenin içsel dünyasına dayatılmış, onu zorlayan dışsal bir uyarandır. İçsel dünya veya zihin, bu uyarının kendisi üzerinde yoğunlaşan baskısını kaldıracabilecek güçte değildir. Bu baskının ortadan kaldırılamaması acıyı, ‘toz edilmeyi’, ‘yırtılmayı’ getirir. Dolayısıyla ‘genelge’, öznenin öz-koruma güdüleriyle ve onun bağlandığı değerler alanıyla karşıtlık oluşturan bir gösteren işlevine sahiptir. Öz-koruma güdüleriyle ve öznenin bağlandığı değerlerle karşıtlık oluşturan uyarıcılar dayanılmaz ölçüde katı ve saldırgan ise, bunlar özne açısından bir düşman sayılır. Bu düşmanı düşman saymayanlarla öznenin ilişkilerinin gelişimi, örneğin eşi ile ilişkisi, bir ketlenme ilişkisine dönüşür. Böylelikle özne yavaş yavaş kendi dünyasına kapanır ve gerçeklikten kopar. Dolayısıyla içsel dağılma ile dilsizleşme arasında göndergesel bir koşutluktan söz etmek mümkündür. Simgesel alan, yani ‘anlatılacakların sözcükleri’ yitirildiğinde, özne de yitmeye başlar. Dilin mevcut olmayışı, öznenin de mevcut olmayışı anlamına gelir. ‘Genelge’ ile yasallık biçiminde nesnelleşen öz, zaten bir bütün olarak toplumun boyunu eğdirilmesi ve körleştirilmesidir.

Öznelerin içsel dağılmalarına yol açan, toplumsal ve insani yaşamı kemiren ‘destrükto’ kesitler dile getirilir:

‘yazdır:
Şezlonga uzanmış kestiriyorsun dutun
gölgeliğinde baba,
hücrelerin kemirilmiyor henüz, bombalanmış
kahveleri görmedin,
düşlerine girmedi işkence edilmiş hiçbir ceset
fesleğen saksısına uzanırken yaşamdan
öç almanın mantığıyla taşillaşp kalmadı elin’

‘Şizofreni’ göstereninin asıl göndergesi bireysel boyutta değildir. Bu görünen yüzdür. Şizofreninin göndergesi bu yüzün arkasında, bireysel boyutun ötesinde, yani toplumsal yaşamın içine düşürüldüğü bir ağ olarak işaret edilmesinde aranmalıdır. Ölüm güdüsü salgın biçiminde burada ve şimdidedir. Örneğin: ‘orda enselendi “yarınlarımız” / marlboro ve kızlık sunarken /

cumhura’ veya ‘yitip gittiğin insan cangılının / karanlık göz çukurlarından başım dönerek’ veya ‘kalabalıklar olarak yalnız insan / birahane güdültüsü olarak’ veya ‘boğazlıyor bahçeleri inşaatçı deyyuslar / bir ayın sesi var her yerde’ dizeleri bu bağlamla ilişkilidir. Bu olgular, toplumun ruhsal bakımdan hasta olmasının göstergeleridir. Bu salgın değişik görünümlemlerle yüzeye çıkmaktadır: Alkolizmin, düşkünlüğün, arabeskin, hastane koşuşlarına kapatılmanın, ‘normalleştirilmiş bir cinnetti’ yaşamının yükselmesi başka nasıl okunabilir ki?

yaargunes2003@yahoo.com

¹ Herbert Marcuse (1997). *Estetik Boyut*. Çev. Aziz Yardımlı, İstanbul: İdea Yayınevi, ss. 16–17.

² Enver Ercan (2004). “Sorulara Yanıtlar,” *İmkânsız Poetika*, Ahmet Oktay, İstanbul: Alkım Yayınevi, ss. 268–269.

³ Ahmet Oktay (1987). “Şairin Kanı,” *Gül Dönüyor Avucumda*, der. Edip Cansever, İstanbul: Adam Yayınları, s. 238.

⁴ Ünsal Oskay (1998). “Hayattan Yana Bir Şair: Ahmet Oktay, *Her Yönüyle Ahmet Oktay Sempozyumu*, der. Mustafa Durak, Bursa: Bursa Valiliği, s. 173.

⁵ Yücel Kayıran (2004). “Zihnin Halleri ve Aklın Kendisi İçin Bir Sorun Haline Gelişinin İmgesi,” *Aklın Halleri*, der. Selçuk Candansayar, Ankara: Peday Yayınevi, ss. 322–325.

⁶ Yaşar Güneş (2006). “Ahmet Oktay’ın ‘Kara Bir Zamana Alınlık’ Üzerine,” *Sonsuzluk ve Bir Gün Dergisi*, 6. Sayı, Ocak-Şubat, s. 57.

POETİKA / POLEMİKA

Cihan OĞUZ

Edebiyatta Küslük Olmaz

. Son dönemde edebiyat dünyası yine toz-duman. Şimdi bir de internette gruplar var ki onlar da polemîği sanal dünyada misliyle devam ettiriyorlar. Şairlerimiz ve edebiyatçılarımız da, dergi sayfalarını beklemeye tahammülleri olmasa gerek internet üzerinden birbirlerine satışmakla meşgul. O fırtınaya bendeniz de birkaç yıl önce tutulmuş, ancak olayın yazınsal gevezelikten başka bir işe yaramadığını ve yıpranma olasılığının daha ağır bastığını fark ederek kısa sürede sıyrılmayı başarmıştım.

O tartışmaların varacağı bir yer var mı? Yok. Peki tartışmaların zararı var mı? Elbette hayır. Ama ben şairlerimizin ve edebiyatçılarımızın heba olan zamanına acıyorum. Onlar bilgisayarın başında polemik yazarak geçirdikleri saatleri belki bir tür “rehabilitasyon” olarak algılıyorlardır, kimbilir. Yine de bana boşa harcanmış saatler olarak geliyor.

Hele internet bloglarındaki moderatörlerin tartışmalar alevlenip iyice “hakaret” boyutuna ulaştığı zamanlar araya girerek “Aman yapmayın etmeyin” demeleri yok mu, tam bir komedi!

Benzer tartışmalar dergilerde de olağan seyrini sürdürüyor. Eskiden bir konu üzerinde kümeleşen tartışmalar, giderek yerini kişisel husumete bırakıyor. O husumetten geriye ise küslük kalıyor.

Küslük, edebiyata yakışıyor mu? Nereden baktığınıza bağlı. Sizinle polemîğe girip de kestirip atan bir edebiyatçıyla sonradan karşılaştığımızda takınacağımız tavır, üçüncü kişiler açısından bir “kişilik testi” anlamına geliyor. O talihsiz an, sizin hiçbir şey olmamış gibi davranıp “lay lay lom” geçiştirmenizle aşılabilir veya muhatabınızı görmezden gelerek -ki genellikle bizim edebiyat dünyamızda böylesi yaygındır- geçip gidirsiniz.

Ben bugüne kadar ikisini de yapmadım. Bir kez, daha önce polemîğe girdiğim ama kaderin bir cilvesi olarak günün birinde karşıma çıkan hiç kimseye sırtımı dönüp de kaçmadım. Ama gerilim olmasın diye işi sulandırma yoluna da gitmedim. Sadece, aramızdaki polemîğin olağan ama husumete varmayı gerektirmeyecek bir mesafe yarattığını hissettirmeye çalıştım. O kadarcık uzaklık da zaten işin doğasında var.

Edebiyattaki polemîğin dozu, herkesin egolarının şişkin olmasından kaynaklanıyor; bundan hiç kuşku yok. Hiçbir kompleks taşımayan yapıma karşı beni de o güruha dahil edebilirsiniz. O halde, herkes birbirinin zaafını biliyor ve egolar çatışmasını doğal bir refleks olarak kabul ediyorsa, edebiyatta küslük olmaz. Bunu “yüzsüzlük” veya “ikiyüzlülük” olarak algılamayın. Kanlı bıçaklı kavga ettiğiniz bir edebiyat adamını veya şairi güzel bir şiirinden ya da yazısından dolayı kutlamayı da kişiliğinizden bir “ödü” olarak görmeyin. Adına ister *olgunluk* deyin, ister *tahammül*; artık meşrebimiz hangi tanıma uygunsa. Ama bir gün önce yüzüne tükürdüğünüz edebiyat adamını ertesi günü güzel bir eserinden dolayı gerekirse kucaklayacak kadar yüce gönüllü olmaya gayret edin.

Size -naçizane ve haddim olmayarak- bu öğütlerde buldum diye de beni *vaiz* yerine koyup sarakaya almayın. O öğütlerle elbette kimsenin hiddetini ve öfkesini dizginleyemeyiz; ama hiç değilse edebiyat gibi ulvi bir dünyada ahkâm kesmeye kalkışıp -örneğin- “Bundan sonra yıllığıma şu dergiden şiir almayacağım” diye peşinen şerh düşen Veysel Çolak gibi büyüklerimizin garabeti küçük bir not olarak yazılmış olur!

Dergiler Şiir Yuvası

. *Özgür Edebiyat* dergisinin Mart-Nisan 2010 tarihli sayısında Gültekin Emre'nin “Kuytu Özlem” adlı şiirindeki şu

dize insanın aklına neler getiriyor: “Yolunu şaşırmış bir kelebeğin hayat”. Devamı da var:

“Yüzünden düşen bin parçayken yol kesik
Lime lime olmuş yağmurun içi dışı
Uzun bir düzlük bozulmadan duruyor içimin havrasında
Tren düdüğünü çalmayı unutuyor hışımla girerken tünele
Kaş göz ediyor telli kavak yorgun akşama yelleri kem küm
Haydi buradan gidelim de bakayım bakkal amcaya
Yolcu hangi istasyonda unuttur yolculuğunu
Bu o değil, ben seni nerede görmüştüm”.

Salih Bolat'tan uzun süredir ses seda yoktu. Üç şiiri birden yayımlanmış dergide. “Gitmek” şiirini keyifle okuyorsunuz:

“hiçbir şey olmamış gibi geri geliyorlar
yola çıkmadan önce içilen bir bardak su gibi
çatılardan damlayan geceye aldırmadan
bir ağacın yüksekliğini ölçerek
duvar diplerinden fıskıran otların serinliğinde
kederinde, kopmuş bir düğmenin
balıkçının ağları toplayan ellerinde
hiçbir şey olmamış gibi geri geliyorlar
oysa biz onları bir zambakta unutmuştuk”.

Sözcükler dergisinin Mart-Nisan 2010 tarihli sayısında Metin Fındıkcı, “Ölümün Mendili Cebinde” (Klasik gibi görünüyor ama ne güzel bir şiir ismi!) ile dikkat çekiyor. Fındıkcı'nın dizelerinde yine Ortadoğu'daki karmaşa ve Filistin'in acıları var: “Yıldızların gözlerinde milat olan yalnız atlar bile / Utandı bu şiirlerden // Ben yine “öliyorum” deyişini hatırlıyorum”.

Pelin Özer gurbetten çarpıcı şiirlerle seslenmeye devam ediyor. Londra'daki Belsize Park'ta tamamladığı “Parkta Yalnız Değilsin”, baştan sona imge sağanağından fire vermeyen atmosferiyle harikulade bir şiir:

(...) Çocuğun tilkiyle dansını izledim
Kestaneler döküldü birbiri ardına

Açtın kollarını
Seni ağaçları sanıp yerleştiler dallarına
...
Sesini kaybeden otlar
Gidişinin ardından
Yokluğunun temposuyla
Seni yankılar

Kim olduğundan habersiz
Sen onlardan habersiz”.

Kitaplık dergisinin Mart sayısında küçük İskender'den tedirginliği yansıtan “Bir Telefon Görüşmesi”: “-telefonu kapatmak zorundayım, biri kapıyı çalıyor gecenin bu yarısında / belki birileri de binayı kuşattı, numarası silinmiş tüfekler var omuzlarında”.

Sincan İstasyonu dergisinin Mart sayısında Bilge Ay imzalı “Kalbimiz Bu Yüzden Kederli” şiirinde hoş imgeler dolaşiyor:

“Her aşk, sonrakine gitme telaşı. İğde ağaçlarının gölgelerini içe içe yürüdüm. Tarifsiz bir mavi ağzı vardı denizden bakınca dününün. Üzerimizde yaz. Bir battaniyeye sarıldım, sallanıp duruyordum. Sallanıp duruyordum. Sallanıp duruyorduk.”

Kurşun Kalem'in Mart-Nisan sayısında İrfan Yıldız kendinden uzaklaşmanın şiirini kaleme almış “Bugün, Ben Ben Değilim” diyerek: “bugün, noktayı bulamıyorum, / zamanın imlâsı yok / kaybettığım kelimeler nerde”.

Manisa'da çıkan *Gediz* dergisinin son sayısında yayımlanan Asuman Susam'ın “Dildeniz” şiirinde içten ama

sorgulayıcı bir üslup var: “Yüzümde kal, evimin sessizliğinde / Dile dönüşmesin suskunluk / Bozulur o zaman masumiyet / Büyür aramızdaki o apse”.

Cesarete Göz Kırmak

. Gökben Derviş'e galiba nazar değdirdik. *Şiiri Özlüyorum*'un Mart-Nisan sayısında yayımlanan “Polyanna Kılıklı Adamlara” şiiri görünürde ironiye göz kırpmıyor ama hayli cılız ve basit dizelerle örülü. Yazdıklarını cidden avangart şeyler sanıyorsa, asıl eyvah o zaman:

“Tüm gece romantizmden söz ettin
Oysa tek çakmadığım izm'di romantizm

Ah sevgilim
Sende beni tiksindiren bir elma şekeri kokusu var
(...)

Steril ellerin saatlerce okşuyor saçlarımı
Modaya uygun o salak sırtmanla sarıldığında
Ayaklanıyor cinlerim
(...)

Ah sevgilim bir bilsen
Seni parçalara ayırıp köpeklerime yediresim var”.

Gökhan Arslan'ın dergideki üç şiiri ise her türlü övgüyü hak ediyor. Hele “Yatay Asansör”: “*kendi ömrüne hâmile bir kadının ıslak gerdanında / ve geçerek fabrika önlerinde çatılmış tüfeklerin içinden / elinde hiç de meşhur olmayan bir şehrin kanı var şimdi*”.

Bravo şair!

Mustafa Ergin Kılıç da ondan geri kalmıyor ama “Leylâk” şiirinde: “*bak leylâ sen bir leylâk köküsün / içinden geçememiş kalmış lâ sesinin inceliği*”.

Şair Hüseyin Avni Cinozoğlu'nun yayın danışmanlığını yaptığı *Zalifre Yazıları*'nın Şubat sayısında Müesser Yeniay'ın ironik dizeleri var: “*Şaire mutsuzluk / Çalışsın diye / Verilen bir ödevdir*”. Hele iki dizelik “Allah'ın Emri” şiiri: “*Kalıbıma döküldüğümde / acımadı canım*”.

Varlık dergisinin Mart 2010 tarihli sayısında genç şair Can Görtan'ın “89 Kuşağı” şiirinde hayli ilginç dizeler saklı:

“ömrüm saatini kaçırmış bir yelkovan
yaban otların bürüdüğü münzevi bahçelerde
kayıp eylüllerini arayan
ömrüm üzgün bir çocuğun silik gölgesi
ayacıklarına geçkin mevsimler dolanan
bütün o güz kırmızısı yaprakları
bir gün süpüreceklerdir biliyorum
ve sanki ağırlığıyla binyıllar eskittiğim
dikenli telli duvarların enkazını”.

Eren Aysan, genç yaşına karşın, arkasından gelen bazı daha genç kadın şairlerin “cesaret” ödünç almaya başladığı (Örneğin Duygu Kankaytsın'ın *Zalifre Yazıları*'nda yayımlanan “*Başiboş bekaretim yalpanır çürük yolculuklara / Cinayet masasına oturur geveze adamların*” dizeleri) ve giderek taklit etmeye yeltendiği bir çizgiye oturdu. “Hiç”, o izleğin son güzel örneği:

“hizaya sokamadım yanık ruhumu
sıkıldım gecenin son piçi olmaktan
bir kenarda öylece portakal soymaktan
sonunda dayanamayıp sordum
idam mahkûmlarına sorulan soruyu ezbere”.

Kalbimi Çizen Dizeler

. “Biz bu toprakların adet dönemleriyiz çünkü daha sabahında kirlenir gelinlik” (Bilal Çiftçi, “Kürtaj”, *Sincan İstasyonu*, Mart 2010)

ORTAÇAĞ

Sırtıma saplanan şey dişlenmiş bir elma olmalıydı
çünkü yaram büyüktü.*

Ütüsü tele takılmış
diken üstünde bir huzursuzluktu
her gün giyip gittiğim.

Çıkarken umudun listesi olurdu cebimde
bir kat eksik giyinmiş gibi üşürdü göğsüm.
avucuma yazdığımı alnıma kazırdım
çıkarken.

Ve yollardan geçmenin resmi
çoğaltılırdı her gün.
kimi özensiz çarşaf gibi sarkıtır başını
sevişmelerin tutulduğu camlardan
kimi boşluğuyla oynar
yarın yeniden asılacak tabelaların
vesaire...

Bense bilirdim
bir yol sesi kazasıydım dünyada
bir intihar korkağı
zihninin şakağından silahlar geçiren.

(ve söylenen o ki korkunun hançere faydası yoktur.)

Boşunaydı ılık alnımı lavaboya eğmem
yatmadan evin çivisine geçirmem avucumu
uykularımı delmem boşuna.

Geldi bir gün O.
karanlık
gözlerini üzerime örtmüşken
çürük bir elma gibi kahverengi akıttı kanımı.

En ortaçağımda sırtımı kalbimle değiştirirken
ne silahı anlayabildim ne de akanı.

*Franz Kafka'nın *Dönüşüm* adlı romanından.

Hamiş

Veysel Çolak'ın hazırladığı Şiir Yıllığı'na da bu yıl nazar değmiş! “Şiir, Şaire Bırakılmaz!” gibi iddialı bir sloganla yola çıkan yıllığın kapağında aynen “2009 Şiir Yılı” yazılı. Yani “...ğİ” harfleri uçmuş. Şanssızlık ve beceriksizlikten de öte bir gaf. İç kapaklarda doğrusu yazılı ama neye yarar! Görünce, o yanlışta sanki kendim de ortakmışım gibi başımdan aşağıya kaynar sular döküldü. Bitmedi... Sunu'da Veysel Çolak, yıllıktaki şiirleri dizen Aslıhan Tüylüoğlu'na da teşekkür ediyor. Ama galiba Tüylüoğlu'nun gözleri de benimkiler gibi en az 4 derece miyop. Benim “Katilimle Mukavele” şiiri hem girişteki dizinde hem de yer aldığı sayfada olmuş “Katlime Mukavele”. Ne demekse? **cihanoguz@yahoo.com**

Serap ERDOĞAN

YALNIZLIĞIN HALAY MENDİLİ

sustuklarımızın arasında kaldıkça
bunları bunları dizdikçe ipine dilsizliğin
serçe parmağımla arasında gibi
eve dönmüş uyku dağının
öyle boşluğunda işte
öyle kanında pullarını dökmüş yalnızlığının
halayına baş olmuş
mendillenmiş boşluğunda
durduğunun durdurulduğunun

sustuğumdur özgeçmişim
rivayet ki; kum tanesi, bir avizeçiçeği
derin susmuş sulara yar ve yataklık

sıkıntı çok yavrulu bir sokak kedisi
karanlık yavrularını yalayarak geliyor
hiçbir yolculuk görünmüyor
gamlı bir bileti olanın falında

içime dökülen çekirdeklerden yeni bir bahçe
üzerinden mırıltıların aktığı çakıl taşıyım
uykunun mektuplarını toplayan iç çekişi rüyanın

ayın ıslak dökülüğü, düğmelenen koyuluk
sessizlik bir çaredir yalnızın halayında

Aynur ULUÇ

DÜŞ Ü TEN

'Dört nala sevişsek' sabaha değin
Terimiz kavrulsa esintimizden

Öpüşmek madem ilkel halidir
Aç kurtlar gizlenen diş izlerinin

Geçirsek düşleri eşiklerinden
Mevsimler aşerse gözlerimizde

Söner mi dersin bu çılgılık hasret
Olur mu duygunun tene zaferi

Yoksa kaybolup da tenhâlığında
Serpilir mi gönül çıplak bedende

Usul bebek dilim yanasusamış
Açar mı sözlerinin anahtarını

Harlansak tomur demli kollarda
Ten pençesine tünüp yıkansak

Susar mı içimde bir parça olsun
Vanası çıldırmış kristal musluk

Kanar mı peki okyanus içse
Aşk belinleyen bu çölkeş çocuk

Halil İbrahim ÖZBAY

YALNIZ ATLARIN BİLDİĞİ

budur: kayaların sırtında bilemediği bıçağını
yüzünde dener rüzgâr doğru bir atın
ayağına sürülen her dağ bir uçurum bırakır
sonunda

çok oldu atlara göre değil hayat
ramak kala bir ırmağa
kırılan boynu soylu bir isyanı yele savurmakta
ve öyle savunmaktadır yaralı
bir toprağı topallamak yerine
ölümün gözüne baka baka
yarasını son kurşuna sürmeyi

yokluğu gören dağından bıkmış
ve kendini bırakmıştır uçurum
bu yüzden boşluk renginde akar kanı şehre
alışmamıştır hiçbir atın ayağı
geçerken gecenin bıraktığı kahverengi iz
üzerindedir hâlâ

taştan ağır yüreği kendine yük
tuhaf insanlar yaşar arasında
tufana büyüsün diye rüzgâr emziren kayaların
kendine kapattığı hiçbir dağ yolu kurtulmamıştır
ayağından atların

unutulan: yalnız onlar ve olanlar bilir
kana bulanık kaç bıçak sesi keser celladı
ya da ağlatır kaç ip sarılması
boyna

ve inanır tutsak
hiçbir atın avcunu acıtmaz
ustasının sap'ladığı bıçak

Abdurrahman ŞENEL

KUM FIRTINA

yoksul zaman yalanlarım yok olacak
yağmur eskisi bir fırtınada
seni öldüreceğim ey durmadan konuşan iki dudak
çok özür dileyeceğim
o devrilen cümleler içinde
durmadan susan iki dudak arasında kuşlarımı sayacağım
bugünkü gibi yorgun bir fırtınaya hazırlanacağım
hayatı atlara benzeteceğim yangın dönüşü
beyaz yeleleri ateşler içinde
(rüzgara kanatsız eseceğim)
aklım gidenlerde kalacak acıkacağım emdiğim tuzlu
[memede

benden sonra da akacak gürül bir gök
üzgün bir nehir sürgün akacak
sessizlik dağında oturacağım bütün kış
gözlerimde ağaçlar yeşerecek
kulaklarımda tırnağımda تنها bir mahşer
izini silecek avucumdan hayata savurduğum kum tanelerinin
iki dudak ölüsü kıyıya vuracak gemiler gibi

Ömer BERDİBEK

ORTADOĞU

şimdi taşın siyahında
yüzüme parçalanmış camlar
kadim dünyanın bekeşi
yüreğime batıyor.

kovgun bir masalla başlayan
yaşamak içinde
günah;
arzunun bekâret zaryıdı.

burası, gece yarısını
geçiyor, isli.
şarkın mahcup
gülüşü soluyor.

habire şarkılarım kirlenmiş
sözüm hırpalanıyor.

sesime karışan hırıltı
bir tomurcuğun toprağa
parçalanırken
duyduğu heyecan kadar eski.

ben Ortadoğu
dünyanın bozuk astarıyım
bundandır
kanla yıkanır mabetlerim.

yalancı bir kardeşlikti öyküm
sil/
baştan başlıyor.

Hakkı ÇINAR

YUMURTA

Ne kaldı bilmiyorum, inan olsun bilmiyorum
Daha çok çiçeklerini açtı tepelikler
Burada yaşanan ötelere ulaştı, bayırlara
Böylece eklene eklene ilerledi bu aydınlık

Burada yaşanan orda yol almakta
Bir buda heykeli gibi ve gözleri
İnançlı olanlar kadar uzaklara bakabilen
Sanki orda yaşayan insanlar da var

Belki aydınlık adı bir şeydir
Parçaları bir zerre kadar hükmü olmayan
Tek başına karanlık bir mikrop
Birlikte aydınlığı doğuranlardan

Burada yaşanan orda parçalanmakta
Çözömlenen her dil, kelimeler adı
Ne kalacak geriye aydınlandığında, yumurta
Bir parlaklık bir oval, kurtarılmayı bekleyen

Oresay Özgür DOĞAN

BARİYER

üç beş don kişot büyütüyorum, doğrunun yamalı düşünce
elimde asimetrik bir değnek: huysuz ve söz dinlemeyen
kimden miras bu serpuşlu us armaları, yaşam havarileri
görünüp kayboluyorlar, çabuk adımlarla, ağır kasvet

hâlâ kendimize benziyoruz, vizesiz düşüncelerin koynunda
sen kemik kuyularından kum çekiyorsun
dünya süzülüyor: naaşsız merasimler, jurnal ve ip
göz ucunda öldüğümüz yerler, an dağılımı
birazdan yağmur yağmaz, yalnızca rüzgâr ve kapanan gök
ve kampana

-bizi bağışlamasın-

üç beş don kişot diyorum, kumu öpüyorsun
diyorum ki terk edilmiş aşk gibi şeytana uyalım
ceberut tümceler üzerine

de ki
bir karanfil kokusuna ölmektir yaşamak...

Seher ÖZKÖK UĞUR

SADECE HAYAL

sadece bir hayal arıyorsun sen
satılmış kerhanesine insanın
oturmuş ve düşünmüş vuslatı
bilemiş maruzatı
şimdi düşmüş bir şairdir tırnağın
kandan kızıl gözyaşı
daha fazlası ise ve isek
inanmak zamana
sayıklayan kambura

sadece bir hayal uçuklamış
içerinde yumruklu bir bezginlik
iken pezevengi sözün şiddet
bir bebek uzanıyor büyümeye
ve büyüye kanyor hep
yatıyor geleceği düşlü gerdeğe

sadece bir hayal aramaktasın
da gözü göğün morarmış
bakmakta derine avalca
soyulmakta dün gecenin testisinden
ve ayılmakta sarhoşu tenin
kapı aramakta geçmişini geçirmeye

sadece bir hayal
gibi çamur çekilir kemiklerden
ve taşar iliğin kansı yalanı
Et, utancın yarım kalanı
Et, titremesi haz
Et, mekân-ı zıyan
ve asl-ı masıva
Et, rahat bırak bizi biraz...

ÇANAKKALELİ MELÂHAT KİMİN ANNESİDİR?

Kemal GÜNDÜZALP

Ozanlar doğdukları ya da yaşadıkları yerler/kentler üzerine çeşitli şeyler söylemişlerdir. Edip Cansever miydi *“insan yaşadığı yere benzer”* diyen? İnsanın doğduğu ya da büyüdüğü yerle kuşkusuz anlamlı ve derin bir ilişkisi olabilir, önemsemeyebilir de bazen. Erol Çankaya değil miydi *“kurtulunmaz doğulan yerin damgasından”* diyen? Elbette doğulan yerin büyük bir anlamı vardır, ancak yaşanan yer de çok anlamlı izler bırakabilir kişide. Örneğin kent deyince aklıma gelen Ankara’dır. Çünkü en çok orada yaşadım ve kalan ömrümdede orada yaşadığım kadar başka bir kentte/yerde yaşama şansım kalmamıştır diye düşünürüm. Bütün bunlardan artakalan, bana kalırsa yaşanan yer karşı duyarlı olmaktır. Ben değil miydim, “Bir Kent” adlı şiirimde; *“Bir kenti sevdin mi, ölümüne yaşayacaksın içinde/ne yeni bir ada, ne de bir deniz aramayacaksın.”*¹ diyen?

Yaşadığımız yere duyarsız kalamazsınız bence. Orayla ilgili söylenti ya da çağrışımlar ilgi alanınıza girer. Zaten şiir de bir duyarlılık biçimi değil midir? Aşağıda yazacaklarıma benzer bir yazı yazacağım hiç aklıma gelmezdi. Şundan: Çanakkaleli Melâhat’ın kim olduğu, ne yaptığı aslında kimseyi ilgilendirmez. Bu anlamda varsa serüvenleri “magazinsel”dir, başka deyişle “haber” değeri taşıdığına bile “üçüncü sayfa”dır yeri ve eskiden kullanıldığı biçimiyle bu da “bulvar” gazetelerinin işidir. Ancak “Çanakkaleli Melâhat...” adlı şiir, neyi nasıl anlatırsa anlatsın yazının, dolayısıyla şiir alanının konusudur. Bu bağlamda elbette Ece Ayhan da.

Ece Ayhan’ın birçok şiirini severim. Öteki sevenleri kadar olmasa da. Hatta öldüğünde yazacak kadar da ilgilenmişimdir: “Ölümün Arkasından Konuşmak”². Bir daha da pek döneceğimi sanmıyorum. Ne var ki, bir dergide okuduğum bir söyleşi çözümlemesi, daha doğrusu notları bir kez daha anılan şiir çerçevesinde ilgilenmemi gerektirdi. “Uslanmaz Bir Çılgılık Olarak İntihar”³ başlıklı/konulu söyleşiye üç ozan (Hüseyin Alemdar-Lale Müldür-Hüseyin Peker) katılmış. Söyleşi 12 Mayıs 2009 tarihinde sanyorum Gaziantep’te yapılmış. Söyleşi’de “intihar” eden ozanlar üzerine konuşulurken, Nilgün Marmara ilişkilendirmesi gerekçesiyle Ece Ayhan’a da epeyce yer verilmiş. Lale Müldür’ün anlattıklarını başkaları biliyor olabilir, ama doğrusu bunca kişisel ayrıntıyı ilk kez öğreniyorum: *“Ece Ayhan yeterli ilgiyi göstermedi Nilgün’e. Ece Ayhan’ın benden öğrenmediği bok kalmadı.”* Ne diyelim, bunları (mafyacılığını, adam öldürmesini vb) yazdığında Ece Ayhan onu kutladığına göre, bize söz düşmez. Oğlu için de *“pek bir şey şeyle ilgisi olmayan bir tipti”* diyor.

Hepsi bir yana, şuna ne denir? “Lale Müldür ‘Peki siz Çanakkaleli Melâhat’ın Ece’nin annesi olduğunu biliyor musunuz?’” Hüseyin Peker de benim gibi bilmiyor olmalı ki *“Öyle miymiş?”* diye soruyor. Bu arada Hüseyin Peker de Arkadaş Z. Özger için: *“İşkence görmüş ve beyin travması geçirip ölmüş diye söylüyorlar. Bu saçma.”* diyor aynı söyleşide. Neyse. O da ayrı bir konu. Diyelim ki Lale Müldür’ün söyledikleri doğru, bu Ece Ayhan’dan, başka deyişle şiirinden ne götürür? Yanlış olsa şiirine ne katar? Çanakkaleli Melâhat gerçeğini ve şiirin anlamlandırmasını değiştirir mi?

Ece Ayhan’ın “özgeçmiş”inde şöyle bilgiler var: “Asıl adı Ece Ayhan Çağlar’dır. 1931 yılında Datça (Muğla)’da doğdu. Ailesinin asıl memleketi ise Çanakkale’nin Eceabat ilçesine bağlı Yalova Köyü’dür. Babası Behzat Çağlar, Gelibolu’dur. Annesi Ayşe Hanım’ın baba tarafı Gelibolu’nun Kavak köyünden göçerek Eceabat’ın Yalova köyüne yerleşmiştir.

Behzat Bey’in babası ağır ceza mahkemesi başkâtipliği, dedesi de Gelibolu müftülüğü görevlerinde bulunmuşlardır. Ayşe Hanım’ın babası Hafız İbrahim Deniz, yarı çiftçilik, yarı tüccarlık yapmıştır. Eceabat’a bağlı Sivli Köyü halkının imam istemesi üzerine, atandığı bu köyde imamlık yapmıştır. 1932’de Küre’ye mal müdürü olarak atanan Behzat Bey, 1933’e kadar sürdürdüğü bu görevinden istifa edip Çanakkale’ye yerleşmiş ve bir avukatın yanında arzuhalcilik yaparak ailesini geçindirmeye çalışmıştır.”

Görülebileceği gibi, birçok kaynaktan böyle yazıyor. Annesi ve babası “belli”dir. Üstelik Datça’da doğduğunda Melâhat neredeydi diye de sorulabilir? Ayrıca evlendiği insan ve çocuğu için de şu bilgilere rastlanıyor: “1962’de Deniz Hafize Hanım’la evlenir ve kaymakam olarak atandığı Gürün’de (Sivas) görevine başlar. 1963’te Alaca (Çorum) kaymakamlığına ve belediye başkanlığına atanan Ece Ayhan’ın aynı yıl tek çocuğu olan Ege dünyaya gelir. Kansere yakalanan eşi Deniz Hafize Hanım’ı 1968’de kaybeden Ece Ayhan, çocuğunun yaşının küçük olması ve ekonomik durumunun hiçbir zaman düzelmemesi gibi nedenlerle oğlunun bakımını eşinin ebeveynine bırakır.”

Şunu da aktarmakta yarar var: Hayatını genelevlerde çalışarak kazanan ve daha sonra kendisi de genelev patroniçeliğine kadar yükselen Melâhat, Çanakkale’nin (Eceabat) Anafarta köyündendir. Daha doğrusu oralı olmasına karşın tarihsel Truva kentine yakın Çıplak köyünde doğmuştur. Yani Ece Ayhan’ın hemşehrisi ve yakın köylüsü. 9 Kasım 1970 günü, Urfalı, yoksul bir delikanlı olan Tombalacı Ceylan tarafından öldürülmüştür. Ayrıca bir türlü soyadı alamamasına karşın, Ece Ayhan’ın zihninde canlandırmasıyla, “Geçilmez” yaptığı soyadıya, gelen çelenklerin de “Melâhat Geçilmez” olarak yazıldığı belirtilir.

Ece Ayhan, Çanakkaleli Melâhat’ı şiirine niçin konu ettiğiyle ilgili olarak şöyle demiştir: *“Ben Çanakkaleli Melâhat’i kendi köşesinden sivilliği en iyi anlatan kadın olduğunu için seçtim.”* Alâattin Karaca’nın aktardığına göre: *“Çanakkaleli Melâhat’i adeta bir annesi kabul eder, onun oğlu olmakla övünür.”*⁴ Aynalı Denemeler (YKY, 2001) kitabında zaten bunlar var. Ayrıca *Morötesi Requiem* adlı kitabını; *“anasına, yani Çanakkaleli Melâhat’e ada”* dığını da belirtmiştir. Bu şiirin dışında Ece Ayhan’ın İlhan Berk’e yazdığı bir mektup vardır. Mektupta Çanakkaleli Melâhat’i çocukken nasıl duyduğunu anlatırken, bir de şöyle der: *“Fuhşun gerçekten de A’sıydı, anıtı dikilecek bir kadın.”* Ozanın önerisi şöyledir: *“Çanakkaleli Melâhat’ın tunçtan ya da bronzdan bir heykelinin Çanakkale’deki ‘Cumhuriyet Meydanı’na dikilmesi.”*⁵ (Söz konusu alanın Ece Ayhan’ın başladığı İstiklâl İlkokulu’na yakın olduğunu da belirtelim.) Sonunda kahramanlaştırdığı Melâhat’e iki el mektup-iki el kurşuna dönüşür. Ancak buna karşın: *“Çanakkaleli Melâhat, Ece Ayhan için Halide Edip’ten daha değerli, bir kahraman; hatta adeta onun bir annesi, kendisini Çanakkaleli Melâhat’in çocuklarından biri olarak görüyor, bununla övünüyor.”*⁶

Şimdi biraz da Ece Ayhan’ın yaşam kesiti içinde çocukluğuna kısaca dönerek, Lale Müldür’ün olası yakıştırmalarına bir göz atılabilir: Ece Ayhan’ın Çanakkaleli Melâhat’le doğrudan ilgili şiirleri dışında birtakım göndermeler vardır öteki şiir, yazı ve söyleşilerinde. Zaten Ece Ayhan şiiri, bütünüyle bir göndermeler toplamıdır da denebilir. Açıkçası bana kalırsa zor anlaşılmasının nedenlerinden birisi de budur. Ailesinin: *“İstanbul’da yaşadıkları yerler, fuhuş ve şiddetin kol gezdiği varoşlardır”*⁷ diye belirtir Alâattin Karaca. Babasıyla annesi 1941 yılında ayrılmışlardır. *“İnsanoğlu babasıdır”* sözü anlam kazanıyor böylece. Ayrılınca Ayşe Çağlar (Deniz) doğal olarak çalışmaya başlıyor. Hatta *“gazino ve birahanelerde çalışmaya mecbur”* kalıyor. Güzel de kadındır. Gençliğinde köyde ona “Güzel Ayşe” denirmiş, “türküsü” bile varmış...

Nezahat takma adını kullanır gazinoda. Bu adın Melâhat'ı çağrıştırmaması mümkün müdür? Zor, ama "ahat" uyağı yeterli midir?

Bunların dışında başka çağrışımlar da vardır: "Emraz-ı Zühreviye Hastanesi'ne kapatıldı anamız/adıyla çalışan ermiş Sirkeci kadınlarından." dizelerinden yorumla, bunun (Acı Bacı) annesi, küçük çocuğun da Ece olduğu. Akla takılabilir: Koşullarını bilmemekle birlikte bir kadın neden zührevi hastalıklar hastanesinde yatar? Bu arada ablası da bir çorap fabrikasında gece vardiyasında çalışmaktadır. Yine Ece Ayhan'da geçen "fazla babalar" ve "eski bir annesi" sözleri de bu çağrışımlara yol açıyor olabilir. Şu da var: "Nedendir bilinmez, kimileri Çanakkaleli Melâhat'ın Ece Ayhan'ın kardeşi olduğu sanısına kapılmış." Ancak bu söylentiye sorduklarında Ece Ayhan: "Öyle bir şey yok. Benim çocukluğumda vardı o kadın, çift kapılı evlerde otururdu."⁸ diye yanıtlar. Sonuç olarak: "Çanakkaleli Melâhat de (...) bir 'karaşın kahraman'". Dolayısıyla asıl olan şiiirdir, kalıcı olan da, gerisi boş sözdür.

Lale Müldür'ün söylediklerinin doğruluğu şiiiri hiçbir biçimde etkilemez, metin olarak açıklanmasını da. Ancak ben kişisel olarak bunun doğru olup olmadığını merak ediyorum yine de. İlginç olan Hüseyin Peker'in "öyle mi?" sorusuna karşın Hüseyin Alemdar'ın bir şey söylememesidir. Acaba Ece Ayhan'ın şiiirleri, söyleşileri ve hatta burada alıntılar yaptığım yazılar hiç görülmedi mi, okunmadı mı? Yoksa bütün sorun, aslında kendisi de bir 'karaşın' olan Ece Ayhan'ın "sarışın"ca kargışlanması mıdır?

Yazının başlığındaki soru neydi? Çanakkaleli Melâhat kimin annesidir? Ben bilmiyorum, gerçekte çocuğu olup olmadığını da. Ayrıca "O... Çocukları" olabilir, filmini de yaptı Sırrı Süreyya Önder. Ancak bir "bilen" açıklıyor: Çanakkaleli Melâhat Ece Ayhan'ın annesidir! Varsa başka bir bilen, Lale Müldür'ün bu sözlerini doğrulasın isterim. Değilse yanlışlanması da gerekmez mi? Çünkü bu adamın bir de oğlu var. Yeğeni var.⁹ Soru şudur: Ece Ayhan Çanakkaleli Melâhat'ın oğlu mudur? Doğrulanmayana kadar da şiiire ve ozana dokunmayan Lale Müldür'ün bu sözlerini "ölümün arkasından (kötü) konuşmak" olarak niteleyeceğim. Hani, ölümler iyilikle anılırdı ya, ondan...

1. Kemal Gündüzalp, "Bir Kent", *Aydınca* dergisi, Haziran 1997
2. Kemal Gündüzalp, "Ölümün Arkasından Konuşmak", *Şiir Ülkesi* dergisi, Temmuz 2003
3. Zeliha Demirel, "Uslanmaz Bir Çılgılık Olarak İntihar", *Hâr* dergisi, Sayı: 3, Eylül-Ekim 2009
4. Alâattin Karaca, "Ece Ayhan'ın 'Acının Atlası'ndan Bir Karaşın Kahraman: Çanakkaleli Melâhat", *Hürriyet Gösteri* Dergisi, Sayı: 289, Nisan 2007
5. Alâattin Karaca, *yagy*.
6. Alâattin Karaca, *yagy*.
7. Alâattin Karaca, "Çocukların Ece Baba'sı Ece Ayhan'ın Şiirindeki Çocuk", *Hürriyet Gösteri* dergisi, Sayı: 291, Sonbahar (Eylül-Ekim-Kasım) 2007
8. Alâattin Karaca, *yagy*. Ece Ayhan'ın sözlerini aktaran: A. Karaca.
9. Bunları aktarma nedenim biraz da şudur. Söyleşiyi (çözümleyen değil, aktaran) kişi Zeliha Demirel, acaba "Çanakkaleli Melâhat'ın Ece'nin annesi olduğu" sözlerini not alırken Ece'yi Ege olarak anlamış olabilir mi diye? Hoş, öyle de olsa, Ege'nin de annesi bellidir. Çocukcağz beş yaşında öksüz kalmış, elbette "uslu" bir çocuk olacaktır. Bu verilere karşın, yaşam öyküsü ve şiiiriyle ilgili yazıları okuyan yeğeni (Ece Ayhan'ın ablası Emine İffet Çağlar'ın-Çekilmez) oğlu Erdem Çekilmez internetteki bir iletisinde (2 Mart 2008) dayısıyla ilgili bilgilerin doğru olduğunu yazmıştır. (Lale Müldür'ün sözleri değil elbette!)

ÇAĞALOĞLU

dik yokuşu geçtik güzeldi
bulundu kaybedilenler
ve ışığı aç ki kör olayım
ve ışığı aç
lütfen.
kusursuzmuş gibi dünya
dokunayım.

meşrebim köpek
şeker yemem
sandallarda kurarım örgütleri
bütün aşklar çünkü

rap rap rap
diye yürürler.

rap

rap rap

devirir 20 metrekaredeki mutluluğu
çünkü ben duvarıma kocaman yazdım
sıradan değildi alıştım
pencereden yağmurun yağışını izlediğim bir gün
canım hep acıyacak.

çünkü rap rap rap

sesini duyunca bağla postallarını
güzel bir oğlan bul kendine
ölünce seni yıkayacak

rap

rap

rap

soğutur ayaklarımı telaşın
sonra dur öyle
bilirmişim gibi konuşayım.

Halil İbrahim POLAT

HATIRLANAN

şimdi dizeleri bağlayıp denize atacağım
sarhoş dalgaların koynuna

suyun elleri yokmuş ne garip
arka arkaya girdap
soluksuz rüzgârlara uyanacağım

düşler ıslanmaz
göge uzatırsan parmaklarımı

şimdi sözcükleri yan yana dizeceğim
binlerce balık sürüsü ardımsıra
annemin ve sevgilimin yüzü

karaya vuracağım...

BABAANNEM EDEBİYATTAN ANLARDI

Adnan ALGIN

Yasakmeyve'nin 36. sayısında (Ocak-Şubat 2009), Erdoğan Alkan tarafından kaleme alınan "Dağlarca Anıları (I)" adlı yazının, "Not aldıklarım" ara başlığı altında yer alan "Şairin Aşk Dünyası" adlı alt başlığında Fazıl Hüsni Dağlarca'ya ait olduğu belirtilen, on dört yıllık eşine ve evliliğine dair, Türk şiirinin dev çınarı olarak da anılan bir ismin söylemiş olduğu sözlere daha fazla sessiz kalama(z)dım.

Fazıl Hüsni Dağlarca, evliliğini özenle sakladı yıllarca. Gizledi. Bunun farklı sebepleri vardı/r muhtemelen. Bu, şairin kişilik yapısından, hayata bakışındaki "sanatçı" ruh halinden de kaynaklanmış olabilir. "Dağlarca Anıları (I)"de de okunacağı üzere, evine haber vermeden gelen Oktay Akbal ve arkadaşlarına sırtını dönerek, kitap okuduğu anlatılmaktadır. Her büyük şairde buna benzer "garip" tavırlar görülebilir. Bunu ve buna benzer tavırları yadırgamıyorum. Şundan yadırgamıyorum: 1963 yılında, annem ile babam bir bayram sabahı, babaannem ve eşi Fazıl Hüsni Dağlarca'ya "el öpmeye" gideceklerken, Fazıl Hüsni Dağlarca babaanneme şöyle demiş: "Gelmesinler, ben utanırım."

Yıllar yılı Fazıl Hüsni Dağlarca evliliğini gizledi. Babaannemin ikinci eşinin Türk şiirinin büyük ismi Fazıl Hüsni Dağlarca olduğunu öğrendiğimde de (ortaokul sıralarımdaydım), heyecanla babaanneme nasıl şiir yazdığını sorardım. O da tebessümle bazı hatıralarını naklelerdi. Güzel, ilgi çekici hatıra parçaları... Bu "giz"e saygı gösterildi "kız tarafı"na... Yaş aldıkça, hele hele şiire gönlümü düşürünce, bu büyük şairin hayatını "içeriden" görme heyecanı bünyemi ele geçirdi. Detaya girmeyeceğim.

Aklıma düşen ilk soru şu: Babaannemin ikinci eşi; yani Fazıl Hüsni Dağlarca, güzeller güzeli babaanneme kalbini kaptırdıktan sonra, "on dört yıl" niçin bu "azabı" çekti? Cevabını alamayacağımız bir soru. Burada beni üzen husus şudur: Şiirleriyle ölümsüzleşen, Türkçeyi çiçeklendiren bu büyük şairin babaannemi "cahil" bir kadın olarak lanse etmiş olması... Edebiyattan anlamadığı için "zaten bu yüzden sevemedim onu" ifadesine pek çok cevap verilebilir. Ancak, ne babaannemin ikinci eşi, ne de babaannem hayatta!

Babaannem edebiyattan da, iyi şiirden de, şairden de anlardı! Babaannem zırcahil bir kadın değildi! Büyük şairin, söz konusu ifadesini okuyanların bu yönde düşünmeyeceği aşikâr ne yazık ki. Babaannem, günümüzün ticaret liselerine tekabül eden okullarında okumuş bir kadındı. Babaannemin yatak odasında kocaman bir sandık vardı. Çocuktum. Sağı solu kurcalamayı çok severdim her çocuk gibi. Sandığım içinde bir kitap buldum. Babaanneme götürdüm. Ne olduğunu sordum. Arapça bir ders kitabı olduğunu söyledi. Cebir kitabıydı. Daha sonra, cebir nedir diye bana açıklamaya çalıştığını dün gibi hatırlıyorum. Başka bir gün de, evimizde Baskan Yayınları'nın yayımladığı bir ansiklopediyi karıştırırken, insan beyninin kesitini gösteren bir fotoğraf çok ilgimi çekmişti. Bunu babaanneme de göstermek istedim. Fotoğrafın sağında solunda bilmediğim bir dilde kelimeler vardı. Babaanneme onları da sordum. Fransızca, dedi. Babaannem tercüme edince çok sevinmişim, beynimizin fonksiyonlarını öğrendiğim için. Babaannem Fransızca da bilirdi. Bir insanın ticaret lisesinde okuması ve Fransızca bilmesi edebiyattan anlaması için yeterli midir? Elbette değildir. Ayrıca, "edebiyattan anlamak" nedir? Ahmet Hamdi Tanpınar edebiyattan çok iyi anlardı. Bendeniz de edebiyattan anlardım! Nötr bir gözle bakılırsa, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın yanında, edebiyattan anlamadığım söylenebilir

Mustafa EROĞLU

BÜTÜN SONLAR YAKINDIR

Onları da al yanına. Frengili işaretlerle ilerleyen
yani, kahraman yorgunluğu, güzel atlarımın.
Başlayan sonunu Türkiyeli takvimlerin.
-bütün sonlar yakındır çocuğum-

Şimdi bir şehir, naçar bir yolcuyu nerede susuyorsa...
Sırtlayıp, götüren bir çocuğun yaralı yüzünü
İnsanca ihtiyar, insanca sinirli. Alnı ırmağımda serinleyen...

Çünkü, utanmıştır elimiz ayağımız güneşten.
Uykumuz bir incir tanesi gibi paslanınca...
Az değil. Beş ay kış geçirdik.
Yaman bir zemheri.
Sular dondu
Yollar kapandı
Çingeneler sürüldü.
Uslu kasabaların çamurlu arkasına, Çingeneler.
-Onlar bizim günahımdır sevgilim-

Onları da al yanına.
Gövdeyi saran sessizlik o;
Bir bebe çılgılığı gibi yorulan, içimde
Ve bir orospu göğsü kadar kahırlı.

Hepsini al yanına.
Sağır bir davul sesi gömerken ölümlerini...
Sağır bir zamanla yarışan.
Şimdi bir çocuğun sinirli oyuncağından damlayan, üşümek
[gibi sen!]

Toparlan. Yola çıkmalıyız.
Belki uzak kalacağız. Belki uzun.

Özer AYKUT

FISILTI

Başkası varken ipin avucundaki gevşekliğinden anlaşılır keder
Buraya saklandığını harfleri yutarak yazdığını bilir
Tamirat kapının eşliğine bırakmış cüseyi
Tek cüzlük bir mucize bu notlar bu akıl bu sigara içilen dışarı
Buraya dokunma diye düşülen notlar asıl şiir bu uyarı diyen
[sezgi]

Başkası varken soluğun göğsündeki ritmine ayarlıdır zaman
Buraya gömüldüğünü imgeden kaçtığını bilir

rahatlıkla. Tekrarlamak istiyorum: Kendi hür iradesiyle, babaannemin ikinci eşi olarak on dört yıl boyunca evli kalan Fazıl Hüsni Dağlarca'nın, on dört yıl birlikte olduğu eşi ve dolayısıyla evliliği için kullandığı cümleler, en hafif ifadeyle, "şık olmamış". Bu yazıya, rahmetli babaannemin çok gecikmiş "cevap hakkı" olarak bakılmasını rica ederim. Babaannemin ikinci eşinden bu sözleri okumasaydım, "kız tarafı"nın sesi çıkmayacaktı yine. Ne var ki, yıllar önce Ses Tiyatrosu'ndaki "mutlu aile" hatıralarını da dinlemiş bir torun, Sahavet Hanım'ın kemiklerinin sızlamasına daha fazla sessiz kalmazdı.

Sevil AVŞAR

AŞINA

Durun...Zaman geçiyor üzerimizden
Utanmayın; unutulmuş sustuğumuz çığlıkları
Çok hızlı sabah oluyor, çok hızlı akşam
Hızla kayboluyor üzgünler; durdurun

Biteviye cama çarpan sinekler miyiz
Sadece bir sonraki güne kadar yaşamayı uman
Gereksiz ayrıntılarına bakılırsa ömrümüzün
Üzüntüsü iğreti, ağlaması yalan, sevinci sanal
Nasıl da uysal suymuşuz
Büyük temizliğe hala başlayamayan
Durulmuşuz nasıl da
Devletin tozlu arşivlerinin tozunu bile alamadan

Annenin arkasına saklandığı aynalı dolap mıdır baba
Yok ya...Bizim hiç aynalı dolabımız olmadı
Nereden aklıma düşüyse imgesi
Bir gün kımıldatabilirim belki
Yerinden eder, sarsar, deviririm, devrim derim
Kendimi kurtarmasam, altında kalacak olsam da
Hepimiz akran çıkarız ekranda nasılsa

Ekranda daha fazla cinnet bekliyor halk
İştahla, şehvetle, şefkatle...Bekletmeyelim
Biraz anne öldürelim, biraz devlet, biraz baba
Biraz da biz haber olalım naklen yayınlarda
Ne'me lazım yoksa...Herkesin büstü kendine

Vakit çok geç değildi, isyana beş kala
Kuşdilime tercüme ederken şiirlerimi kuş lehçesiyle
Plastik özgürlüğe beş kala vuruldum
Yat...Kalk...Yat...Kalk...Rahat...Hazır ol

Ben de anlamazsam melâli
Başka kim anlayacak

9.2.2010

Tolga ÖZEN

SONSUZLUK VE

Köpeğini bırakıp bir şair Gider
o güzelikel Grek düğününden

haşarı saçların hırpalasın göğsünü
yak kızlığını ormanda külünden

rüzgâr, saçlarınla var biraz da
açılsın hüznün düğmeleri gelinliğinden

ergen dirim, şen dirim adına
o şair bir daha Söz etmeyecek ölümden

okşayarak, bir kutsal taş gibi büyüteceğin köpek
biriktirecek seni damıtır gibi şiirden

sona ermeyen bir an kalacak herkese
o güzelikel Grek düğününden.

Şahin TAŞ

KIŞ KIŞ

1
tetiğe bas: yas!
sekip gider cerenim,
kalır boş libas!

2
bak döndü işte
elindeki nergisin
de boynu bükük

3
bürünmüş buzdan
kılıflarına dallar
serçeler üşür!

4
sinsi, hayın!..

kime ?..
bana kini

buzdu dalın
sevincini

5
kar, kar... kara kar!
çırpınır sevincin yeşili
derinde

6
şiir, tutunmak ister
ve tırnaklarıyla
tutun ur!

7
yazı beklerim
sayfaların karında
açtı açacak!

8
kış kış!
ilkyaz gelsin,
kuş kuş!

Önder Birol BIYIK

PİYERLOTİ HATIRASI

ölülerin saçlarını taradı
iğdeler ... taşlı yollarda
tavşan kanı çayımızda
ihtimaldik biz bize
ellerinizi çölleştirmeyin dedi
tabutta yatan kadın

vakit henüz yalnızlığa çok erken

gözlerinden ayetler indirdim
rahman ve rahim olan aşkın adıyla...

HAYATI ŞİİRLEŞTİREN KİTAPLAR, 19

Ramis DARA

Salim Nacar'ın (1982) üç bölüm halinde sunulmuş 26 şiirden oluşma ilk kitabı *Aralık*, hamlığı bilgiyle ve kültürle aşmış, ama henüz olgunlaştığı da söylenemeyecek buruk, kekre, biraz takur tukur, İsmet Özel mağduru bir şiirsel evren yansıtıyor gibi. Toplum ve tarih eleştirisinin hedeflendiği, yer yer beliren lirik ve ironik parçalar okunurluğa katkı sağlasa da, genelde okunması zor, elde kalanı fazla olmayan metinler.

Adana'da doğup burada öğretmenlik yapan yükseköğrenimini Sivas'ta gören şairin kitabının başında "taşra baskısı" sözü bulunurken, üçüncü bölümün başındaki şiirin adı da "Aşkın Taşra Baskısı" adını taşıyor, ikili bir anlamla.

Edebiyat öğretmeni olan şairin kitabında ayrı ve birlikte yazılması gereken eklerle ilgili bazı editörlük sorunlarının görülmesini anlamakta zorluk çekiyorum: "sanki çırpınmışında..." (s. 17), "onunda bir sağduyusu..." (s. 46), "tarihe bir gladyatörde..." (s. 79) (buralardaki de-da'lar ayrı yazılacak); "bütün ihtimalleri tüketmiş" (s. 73, te okunur evet ama de olarak ayrı yazılır); "kocasını karşılarken ki telaşıyla" (s. 24, "karşılarkenki" şeklinde birlikte yazılır).

Yine inkâr, kâr oranı, rüzgâr, şürekâ, imkân sözcüklerinin şapkasız yazılması; helâ'nın hiçbir sözcükle karışması söz konusu değilken ve şapka işareti koymaya gerek yokken, buna şapka işareti koyup da hâlâ'ya bu işaretleri koymayarak sözcüğün hala'yla karıştırılmasına yol açılması söz konusu...

Şiir dışı kültür tarihimiz ve toplumsal yapımıza ilişkin bir konuya da değinmek istiyorum burada. "Lisede Devrim" şiiri, "ya yaşasaydı yılmaz güney çıkar mıydı ibo şov'a!" dizesiyle başlıyor, üçüncü dizinin başında da "devrim pezevenğinin" diye bir ifade geçiyor. Eğer bu ifade, bu bahtsız, ama bir dönem Anadolu insanının en sevdiği aktör olmuş, dönemi içinde şüphesiz büyük sinemacımızla ilişkiliyse, doğrusu durumu bir çığlık olarak karşıladığımız söylemeyi 57 yaşımın insanlık borcu sayıyorum. Şu topraklarda yaşayan insanların ortalaması, Yılmaz Güney'in Anadolu kültürüne ve Türkçeye yaptığı katkının onda birini yapabilmış olsaydı, biz şu anda kültür sanat açısından dünyanın en önde gelen ülkelerinden biri olurduk.

Kitaba ve şiire dönersem, Salim Nacar'ın daha iyi şiirler yazacak bir potansiyelinin olduğunu da söylemeliyim.

Künye: Salim Nacar, *Aralık*, Karahan Kitabevi – Karayazı / Şiir, Adana, Ocak 2010, 96 s.

İlk kitabı 2000'de yayımlanan **Yasin Erol**'un (1967) üçüncü kitabı *Ey Akıl Git Başım*dan'da yer alan 27 şiirin özelliği genelde espriden yola çıkması ve böyle olunca şiir tarihimiz içinde Garip akımını akla getirmesi. Bir yanı sıra da o dönemin ardılı ya da Hece şiirinin arı duru, biraz hüzün, çokça iyimserlik dolu şiirselliği. Tarancı, Ziya Osman Saba, Necati Cumalı, Garip dönemi hemen sonrasında Anday. Betimleme olsun diye andım bu adları, ama bunlar şiir tarihimizde yeri olan şairler, günümüz koşullarında artık böyle yer edinmek kolay değil; Yasin Erol içinse bu imkânsız görünüyor.

Nispeten iyi şiirlerle epey zayıf şiirler iç içe kitapta –kısa şiirlerin birçoğu başarısız.

Kitabın en uzun şiiri "Soluğa Yakışan Adam"dan iki dize: *rüzgârın aklına uyup fisıldasa da ağaçlar* (s. 12), *"ey bir gülü kırmızı canından edenler"* (s. 17).

Bir başka uzunca şiir "Atlas"dan: *"ışığın gaz lambasından başka kimesesi yoktu"* (39).

Bir de âşıklar ve özlem çekenler için bir ikilik: *"kuş kadar aklım olsa / göğsünde yatar orada kalırdım"* (s. 58, "Göç").

Künye: Yasin Erol, *Ey Akıl Git Başım*dan, Komsu Yayınları – Yasakmeyve, İstanbul, Kasım 2008, 64 s.

ÖNCÜLÜK SAVINDAKİ BİR DERGİ

Ali SINGİR

Akatalpa'ya yolladığım birkaç yazım yayımlanmadı. Nedenini sormadım. Onları başka yere de yollamadım. Şansımı yeni bir yazıyla bir daha deniyorum. Belki bununla aşarım önüme dikilen sessiz duvarı. Üzülüp kırılmadım sanmayın, ama yapacak şeyim de yoktu. Bir de bu saatten sonra üç beş yüz basan edebiyat dergilerinde bir iki değini yayımlayarak yazar olacak halim yoktu ya.

Ancak bu sefer, şansımın yüksek olduğunu sanıyorum: Yazım yayımlanabilir; çünkü yayımlanan iki yazım da bunun gibi dergiler üzerineydi.

Şimdiki dergi, *avantgardé*, Sakarya'da çıkmasına karşın bu şekilde adlandırılmaktan hoşlanmayacağını belirtiyor: *"sakarya menşe'li bir ekibiz. ama anadolu dergileri safında değerlendirilmek pek hoşumuza gitmiyor."* diye yazmış "iki aylık edebiyat dergisi" *avantgardé*'nin "imtiyaz sahibi ve sorumlu yazı işleri" unvanlı Adnan Dizer, baştaki "kimlik" yazısında. Dergi çokluğundan da yakınıyor Dizer burada: *"ev hanımları dahil her 3 kişiden 14'ünün dergicilik yapmış olduğunu gördük."* Biz de dileyelim ki *avantgardé* öyle başarılı olur, öyle başarılı olur ki 14 aşılmaz, bu yeni dergide bir toplama olur, oran 13'e, 12'ye düşer.

Bay Dizer "ekip"ten söz ediyor ama derginin ambleminde Sevgili Donkişot'la ebedi yoldaşı Şanso Panza'nın temsili resimleri görülüyor. Ha, bunların bindikleri atla eşeği de unutmamak gerekir değil mi?

Birinci sayısını göremediğim *avantgardé*'nin Ocak / Şubat 2010 tarihli bu ikinci sayısında ikisi çeviri, sekiz şiir ile; Sancar Dalman'ın iki çizgisi; Adnan Dizer, Arzu Yıldırım, Raif Kadioğlu, Servet Kızılay, Tolga Tup, Safa Polat, Yasin Şafak, Ömer Muttalıp, Sümeyra Böcekçiöğlü, Flagg Miller, Ulaş Baltacı'nın yazı ya da öyküleri yer almış.

İtiraf edelim: Hangileri yazı hangileri öykü tek tek okuyacak zamanım yoktu, bunu orasından burasından bakarak (böylesi durumlarda sanıyorum hep yapıldığı gibi) tefrik etmek ya da uyanıklık yapıp derginin internetteki sitesine girerek oradan kopya çekmek mümkündü; ama biz edebiyatın bir doğruculuk sahası faaliyeti olduğuna inananlardanız.

Ha, bakın, şiirleri epey okudum. Çevirmenini tanımadığım çeviri şiirlere üstünkörü göz atarım, burada da öyle yaptım. Cihat Duman, Adnan Dizer, Abdullah Faruk Gönüllü, Ömer Aybars'ın şiirlerine, günümüz şiir dairesinde yer aldıkları için bir şey söyleyebilecek ehliyetinde hissetmedim kendimi. "Ironik ve siyasal ve biraz dini bakışlı" diyerek indirgemek, haksızlık etmek de istemedim.

Şiir sıralamasında birinci sıraya konan Ercan Yılmaz'ın şiiri Hilmi Yavuz'u kıskandırabilir türden. Fatma Çolak'ın, 14'lü hece ölçüsünün son dizede bozulduğu beş dörtlüklü "Büyübozan"ı ise, galiba güzel. Yok yok, güzel. Yalnız, son dizedeki eksik hece, bir mürettip-edisyon hatası mıdır, şairin özel tasarrufu mudur doğrusu merak ettim.

Hayır, derginin şiirleriyle ilgili söylediklerimden biraz rahatsızlık duydum: *avantgardé*, çoğu dergiye göre iyi şiirler yayımlayacak gibi görünüyor.

Dergi adındaki *e* harfinin üzerindeki işareti yeğenime sordum; bana bunun yanlış olduğunu; ayrıca Fransızcada *accent aigu*'lü 'e'lerin okunduğunu, dolayısıyla *"bundan böyle iki ayda bir çıkaracağız avantgardé'i"* cümlesinde geçen dergi adına gelen ekin, 'i' değil; *"avantgardé'yi"* şeklinde, 'yi' olması gerektiğini söyledi.

Günümüz dergilerinin tamamına yakınının adlarını küçük harfle başlatmalarını da, *de yayınlarından* dolayı değerli Memet Fuat'ın edebiyatımıza istemeden attığı bir kazık mı sayalım?

İlkay AŞIK

KARANFİL

Giden güzel karanfillere üzülme
Tandık seslerle buluş, onları öp
Küçük küçük kanepeler hazırla kendine
İznik çinisi güzelliğinde bir sabah
Oturur bakarsın, yüzün fesleğen

İsmi yitirdim avluda oysa yeşil
Karanlık kırlangıç mavisinde
Kapılar açıldı, yağmurlar ve çiçek
Bilinmeyen bir çağı kapatıyorduk
Ama gözlerimi asla görmemelisiniz

Duruyor bir sarı bir turuncu sabahlar
Ezan sesleri geliyor her mezhepten
Kalın sislerle boğuşuyorum her gride
Bir kadını yitiriyorum henüz 47
Sırasız yitişlerin korkunç âleminde

Yağmur MERCANOĞLU

TÖZ

*özüng otka atma kişiler için
özüngni köyürme körür körürde küçün*
(Kutadgu Bilig)
(kendini ateşe atma kişiler için
özünü zorla cehennemde yandırma)

Ateşinde insanlığın cehenneminin
Yıllarca yandı sözcükler

Yüzyıllarca uzak kaldılar bugünün çocuklarına
Değişti harflerin aklı
Küllenmiş renklerle konuştu dünya

Biraz aklık ...
Biraz uzaklık .
Mesele anlatamamak
Mesele bir mahcup konuşkanlık !

İngeler korosundan duyulan ilk do sesi gibi yayılsın sesim
haykırıyorum hayatın zemin katında
sayısız kişilik oturmalara

Karahanlıca , Uygurca ve Osmanlıca bilmeyeceğim
birkaç asır daha

Ben ipek dokumalıymışım dilimde
Masallar söylenmeliymiş benim sesimden
Türküler çalınmalıymış kulağımdan
Uzak gezegenlerde

Fakat kahverengi olduğunda yaşamalar
Biraz susmalıymışım
Karnım ağrımış

Burnum akmış yaşamak dersinde
Zamanın gribinde sürüklenirken
Kusarken ağzımdan sözcükleri
Ve henüz “insanca”yı konuşamazken severek
Ne büyük salgınmış

Yitik dilleri dinlemeden söylemek.

Belgin GÜNAY

VARSIN SEN

Yaz ortası, sesi ilk oklarını fırlatır gibi sabah güneşi,
alacakaranlık serininin hemen ardı, bozkırda kadife zaman,
kayalar kızıla çalmaya başlıyor, dağları tırmanıyor Akdeniz
[kokusu.

Birkaç saat sonra benimle konuşan o surların dibinde
çimenlere uzanıp kitap okuyacağımı,
kemiklerimin ısınacağını müjdeliyor ışık.
Turunç çiçekleri beni bekliyor.

Açlığımın içinden geçip geldim sana, yoksunluğu yırttım,
öfkem hatırladıkça yeşerdi sokaklar ve
onlarca ciğeri dumanlı ve soğuk kenti yıkadım.
Bir hayaletsin, okşuyor nefesin omuzlarımı, kaçıyor
efsun, sen yitiriyorsun kendini, ben buluyorum!
Dinle, daha korkunç ve daha güzel ne var,
hem var olmayan hem de camdan bakan şövalyelerin
sevişmesinden, sevmesinden gözleri çakmaktaşı iki delinin
[birbirini?

Kimse inanmıyor artık ağaçlara sarılmanın kerametine,
ben direniyorum, ağaçlıktan başka hünerim yok,
ormandan başka evim. Haritam sonsuz sarhoşluğunsa
[sevgilim,
ben bozkırda taşan bir iç denizim, kuru çalılar arasında ağaç.
Yol ısınıyor, ışıyor ağladıkça ben, diyorsun ki çok uzaklarda
[gözlerin,
yanında, aydınlık tarafındayım, bana sarıl.
Şırıldıyor, dinle, saçlarını okşadığım yerde küçük nehir.

Ralph Waldo EMERSON

BRAHMA

Eğer kanlı katil katlettiğini sanıyorsa
Ya da katledildiğini sanıyorsa katledilen,
İyi bilmiyorlar demektir ne kadar gizli yol varsa
Gittiğim, geldiğim, döndüğüm yeniden.

Yakındır bana uzak ya da unutulmuş,
Aynı şeydir gölge ve güneş;
Görünür bana tanrılar gözden kaybolan,
Utançla ün bence bir ve özdeş.

Hasta sayılır beni saf dışı ederek yaşayan,
Bana uçtuklarında, kanatları olurum;
Ben ki hem kuşkuyum hem kuşku taşıyan
Ve Brahmanların söylediği ilahidir ruhum.

Güçlü tanrılar hasretini çeker ocağımın
Ki aldırmam kutsal Yedi'nin duyduğu hasrete,
Ama sen, alçakgönüllü sevdalısı iyi olanın
Bul beni, ve çevir sırtını cennete!

Türkçesi: MUAMMER HACIOĞLU

Deniz DENGİZ

AYAKKABILAR

Pınar'a ve ayakkabılarına

Baktım ayakkabılar gitmişler beni sessiz bıraktılar
Sonra iyi güneşlerde upuzun kuşlar giyerdik üzerimize

Senin küçük ayak bileklerinde kumrular siyah dökülüyordu
desinler
Daha çok tepmek için kısa boylu beyhude
kuyrukluyıldızlarını da

1-bir sürü ayrılık kendini gergin sanıyor şu ayakkabılardan
Sanki hazan yaprağına döndüğüm gün eski yüzüm
üşümüştür

Kalbim orman açar, sular döker kırılğan göğümüze meğer
O sabahlarda kırlara açılmak için tanıdık bir anemon
uyanmıştı

Şu ayakkabılar sıkılınca tutup önce ellerini öptüm demin
arada
Akşamlara, evlere, gidişlere çıkar ansızın bu soyunuk
uslanmazları

2-hangi yeryüzüne inansaydık ayakkabılar kilit olduk
kapılara
Durmadan seslerimiz ıhlamur içer upuzun sabahlara çıkardık

Gaziantep, Eylül 2009

Ahmet CEMİL

BA'HAR

cemre düşünce
mayınlı kış evinden
mart aşka gelir

dost düşman bilir
bahar haikularla
dize'ye gelir

ekilir yaşam
leyleklerle birlikte
doğunca nisan

nur ile var'da
ba'har da har'lanınız
haikularla

dağda-ovada
hem çiçek açarız hem
sözcük çatarız

yağmur yağıyor
çadırdakiler darda
duy duy ankara!

Serhat Celâl BİRDAL

ÜLKE

herkese açık
içine kapanık
körfeze öykünen iskeleydim
kalakaldım gitmenin kıyısında
seyrettikçe içerilere uzanan
kıvrımları hâlâ karlı patikayı
bu üst üste ve yan yana konulmuş noktalarla
ne yapacağımı sordum kendime

herkese açık
içine kapanık
bol alüvyonlu bir yalnızlık
dizlerini kıvrırıp belinin altında
uzandı aramıza
senin buruşuk bir su olarak bildiğin
eylülün moruna yorduğun
benim yasımı dinlendirdiğim
kuyulardan sorduğum o uğultu
büyüttü durdu içdenizini ülkemizde

gitmenin kıyısında
donda her şey
zaman aktı tek
sen mesai saatlerinin karanlık çağından
mavi bir salgının çemberini kapatışına baktın
körfezin üzerine
bense mırıldandım hafifçe:
ikimiz birden sığamıyoruz artık
ülkemin geri kalan yerlerine

Alp Arslan AKMAN

BİR DELİNİN Fİ TARİHİ

Ah bu demsiz derya, densiz dirim içinde
İç çekerek cezbine işten değil delirmek
Gençliğin gidimi gözgüdeki gümrak gerçek
Oysa ne hoş gülüş ne sarhoş düştük pür şelale
Düştük ebemkuşağına karşı şaha kalkan
Şehnaz bir şahbazın şuh sağrısından
Hatıra bir kaldırım taşı taşırım kafatasımda
O günden beridir döneriz başımda dünya

İmdada gelen imbata bıraktım bad-ı bahtımı
Hayda fora babafingomda fokurdayan metafor
Yirik yürek; yel yeperek yelken kürek
Yakıp gemileri (h)isterik bir (h)içdenizde
Yek kaldım içimin en dürüst Endülüs'ünde
Bu ihtiyarın infazı ancak bir idrak intiharı
Ah ne laf-ı güzaf! Düşünmezmiş deliler
Bir dirhem düşünebilenler çoktan delirdiler

Hacıyatmaz mizacımın haczi kabil güllabiler
Buyurun bundur bamtelim, samyelim yetim sahra
Son fason sol anahtarı mahfuz akortsuz sevdalara
Deligömleğim bakir çözemez çömez çilingir
Tükenir tükenmez kalem tökezler öksüz tirat
Mızımızlanmaz meczup şair yazılır muzır neşriyat
Bir delinin lal dilinde dillendir;
Aklın fi/rengi tarihi

Gültekin EMRE

“Sabit dengeler” nasıl gözetilir bir şiirde? Ya “arkaik değişmezlikler”? Peki, “bir kültür ögesi olarak yüzlerce şiirde, metinde parçalanıp dağılan ayna”ya ne demeli? İyi niyetli sonlar yazılsa da şiirlere çağımızın gidişi hiç de hayra alamet değil! Ruhların iyice kirlendiği, her yere, her şeye sinen “karizma”, marka sorunu görmezden gelinebilir mi hiç? Neyin üstüne vernik çekeceksiniz bu durumda?

Murathan Mungan’ın son şiir kitabı *İkinci Hayvan*, çağımızın enine boyuna şiirlerle sorgulandığı, belki bir parça hırçın (haklı olarak sert), biraz da duyarsızlıklara tepkili bir kitap. Onun için de günümüzü simgeleyen pek çok sözcük yer alıyor dizelerde, imgelerin göbeğinde: İşte kimi örnekler: “trend, fragman, grafik, remix, hipnoz, extended remix, demos, pelikül, protez, silikon, perspektif, aksesuar, jenerik, jeton, sprey, pvc, sanal, klonlanma, kinetik, paradoksal, ankesör, tekno, turnike, kraftwerk, kartonpiye, heavy metal, mikser, selüloz, hip hop, pulp, trash, dizel, otistik, hipnoid...”

“Çok lehçeli teknoloji diniyle” oluşan bir şiirle çıkıyor bu kez okurunun karşısına Murathan Mungan. Çağımızın sömürü, kâr hesabıyla yol alışına paralel şiirin ilerde ne olacağına eğiliyor (değiniyor) bir bakıma. Teknoloji çağında duyguların, düşüncelerin, yaşam biçimlerinin, günlük yaşamın felsefesinin de kendine özgü olacağı bilinmeyen bir şey değildir. Şair, artık geleceğin şiirini görmelidir. Hayat kendi dayatmalarını (kurallarını) koyuyor önümüze. İktidarlar, teknolojik hızlı gelişmeler şiirin önünü, geleceğini, yönünü, içeriğini belirliyor biz istesek de istemesek de. Spor ayakkabı, marka giysiler, Che Guevara posterleri, tişörtleri, gençliği çılgına çeviren çağın müziğiyle birlikte “sabit kâr”ın sarıp sarmaladığı “imaj” toplumu (kişisi), karizmalar galerisi... İşte geleceğimizin şimdiden önümüze koyan görüntüler panayırı! Sanal dünyanın korkunç mağarasındaki binlerce karanlık oda, depdinin hafızalar, geleceğimiz. “Gardıroplaştırılmış hayatlar” hayalhanesinde bizi bekleyen soru işaretleri. Çağımızın eşkıyaları, ejderleri çok, Delidumrulları ise hep cüce. “Nesnede saklı şiir”in bağrını delip oradaki yaradan, kazadan, aynadan, çekirdekten, depodan, öyküden, dünyadan... şiiri bulup çıkarmak gerekiyor artık. “Her dilde vurulmuş mühür”ü bulmaktır önemli olan. Aynılanan hayatlar, parçalanmış aşklar arasından başka bir yol bulup çıkması ne zor! “Dikey imha yatay geçiş” hep paralı. Linç eğilimleri artarken, ırkçılık tohumları saçılıyor etrafı kana bulayarak. Bir andan “kolbastı” kültürü, öte yandan çılgınca yeni bir dünyanın düzeni! “Bıçağın salyası” akıyor, “atanmış kader”in elimizdeki eli, “sanal hakikat”ların buzdan gözleri, “kırçıl aydınlık”ın belirsizliği, “mat nem”in küf kokusu, “yalan derisi yüksek topuklar”, “ışığın kısıp dili”ne yapışan çözülme, “klonlanmış duygular” denizindeki ölümcül dalgalar, büyü bozulan büyüler, kahramanların durmadan değişip durduğu yaşam biçimleri, borsa doğumlu hayatlar, “garaj duyarlılığı”na indirgenen duygular... Uzayıp gidiyor çözülme, yozlaşma, değişme, değiştirme, erime, tektipleşme... Şu soruyu kaç kişi hakkıyla yanıtlayabilir: “Bir hayat kaç insan ediyor”? Hayatlar parçalandıkça insanlar da parçalanıyor. İnsanlar parçalandıkça hayatlar da yerinde olduğu gibi durmuyor, tuz buz oluyor her şey. “Zamana rengini veren para” çünkü. Değerler de onun için altüst oldu, oluyor her şeyle birlikte. Para herkesin geleceği oldu. “Perspektifler” değiştiriliyor durmadan. İçimizdeki yeni maddelerin sözcükleri de yeni, alışılmadık anlamlar içeriyor. “Turnikeler” belirliyor hayatın gözeneklerini, çekirdeklerini, açılıp kapanan pencereleri / kapıları. Hayatı tanıyamaz

KAFKA RÜYASI

Felaket, felaket, felaket!
Kuğuların ortasındaki böcek.
Zıpla sevgilim.

Bir salkım üzüm yedin uykunda.
Tadı damağında, kanı ağzında hâlâ.
Ama sabah oldu artık.
Ve dünya aynı dünya.
Uyan! Uyansana!

oluyoruz, şiiri de. Duygularımız alıp başını gidiyor, dünya da durmuyor yerinde. Değişimin farkına varamıyoruz hemen, değişen biziz oysa, değiştirilen ise yaşadığımız dünya. “Labirentlerin dramaturjisi” bu, başa gelen çekilir ama kanımız çekile çekile çekilir bu çile de sineye. “Dünyanın mezbaha düzenine yeni mezhepler yeni kliplerle kes-yapıştır bindirmelerde kendimiz sandığımız birbirimizden yapıma hiçliğe karışıyoruz”. Bunu bilmeyen kalmadı: “daha hızlı dağılıyor dünya”. Şu soruyu da sıkça sorar olduk kendimize: “Bir sürü terim kavram yabancı söz değil mi hepsi, hiçbirini anlamıyoruz, biz neyi anlıyoruz peki, biz neyi anlıyoruz”? Herkes “Çağ sersemi herkes metal yorgunu”. Bunun da getirisi “sarsılmalar yanılmalar savrulmalar”dan başka bir şey değil. “Belirsiz kehanetler çöken değerler” altında kalan insanın vay haline! Yaşadığımız dönemin göstergesiyle ibresi arasında ne çok fark var. Başka bir yere, zamana doğru hızla savruluyoruz sanal dünyalar sayesinde. “Çağın aygıtlarıyla donatılmış” bir halde ne yapacağımızı şaşırılmış durumdayız. “Şimdi şiir diye” okuduklarımız yarın ne olacak acaba? “Yeni imgeler çata”bilecek miyiz bakalım? “Kıralık metaforlar”la çepeçevre sarıldık. “İmge, simge, eğretileme, istiare topyekûn ucuzluktayız / milletçe”. Çağımızın tükenen imge ve şiirine ince göndermeler de olacak elbette ileriye bakılırken. “Dünya yeni bir gezegen” oldu çoktan. İyice “açığa çıkan bir dile” doğuyor geleceğin şiiri.

“Gelecek, bütün çağların meselesi” olageldi hep. Hiç bu kadar yakın, o kadar da uzak olmadı; korkutucu da. “Şiir hiçbir çağda yakın olmadı bu kadar ekonomi bilgisine, / astro-fizik, siberetik ve genetiğe”. Bunu bir düşünelim. Bir de şu soruya yanıt arayalım: “dönüşüme uğrarken kendine kilitleniyor mu her dil döngü- / nün hiyereoglifinde”? “Yeni çağrı” giderek farklılaşıyor. Biz de yerimizde saymıyoruz ama. Olanı biteni bir kavrayabilirsek, ne olup bittiğini bir bilebilirsek, ne yapacağımıza (ne olacağımıza) bir karar verebilirsek.

Murathan Mungan, “Çıkışsızlık çağının çıkmazı”ndan hem şiirin, hem de insanın çıkış yollarını arıyor *İkinci Hayvan*’da. Aradığı “yeni bir ışık”tır. On yılda bulduğu ise tümüyle yeni, sorgulayan, kaygılarını dışa vuran, yaşadığı ortamı anlamaya çalışan... farklı şiirler. Şair de bu farklı şiirlerin yeni diliyle sesleniyor bize.

YENİ RÜYA

1.
onlar telefonlardan bakıyorlardı
gala pişmanlıklarından
bunu biliyordum ve bilmiyorlardı
gittiğim*
sırlar yakıcıydı, yoktu adımlarımca
gelmiyorlardı gittiğim**
bundan kurtulamıyordum
olur olmaz olmaktan
ve onlar provalarından bakıyorlardı
ve hatta duruşları yol yordam
ama denk düşmüyordu hiçbir 'harita-metot'
rüyasızlıklarına

2.
bir bilirkişi olarak sızıyor uzak
ve olmak
damarlarıma
damarlarımda hep *yeni* bir rüya

*/**gittiğim

1.

*behçet gitti gelmedi
ilişti karşıyaka'ya, sessizliği süsledi*

*ardından güz ürperişlerini
çağırdı, çağırıldı çünkü şehri*

*bir tevatürdü, tedbirdi
her halükarda sabah yürüyüşleri*

*artık iyi bildiği her şeyi
ve benim seçemediklerimi*

*ama kimse gitmedi
ne erhan, ne dr. ercan'ın incelikleri*

2.

*behçet süs kaldı karşıyaka'ya
kaldı onunla, 'dair' her şey*

dağınardı darmadağın kalmadı

*çağırıldı behçet biz hepimizi
bir tek adviye kalmadı*

artık hiçbir gözyaşı izi kanamadı

SEYHAN ERÖZÇELİK'TEN SİYASİ ŞİİRLER

SON KARAKOL

[Karakol, sükûnetin, huzurun ve emniyetin remzidir.]
[Anadolu, yıllar yılı kendine bağlı dünyalara karakolluk
vazifesini gördü.] [Değişen bayraklar, yırtılan sancaklar]
[mikroplar] [cizvit papazlarının] [karakol erkânını]
[kurtlanan koca gövdesi] [kabuğunu] [bağrına üst üste
hançerlerin] [Malazgirt'teki, Kosova'daki ve Çanakkale'deki]
[ruhuna cemre düştüğü] [beşinci kol faaliyetleri] [Erotik
düşünceye masumiyet] [Şehvet.] [meta] [gençlik] [hezeyan
topluluğu] [millet ve vatanını] [temiz Anadolu halkı.] [sabır
ve tahammül] ['entelijansiya'] [gamzeden öze ait her nağme
ordubozanlık;] [türkü.] [madalyaydı!] [haricî
asimilasyonlarla iç değişiklikler.] [millet teknesi, sağa-sola
yalpa yapan bir vapur gibi.] [Dillerde binbir yabancı türkü,
dudaklarda binbir öldürücü şarap.. kimi erotizmle sarhoş;
kimi libido ile, kimi eksistansiyalizmden medet umuyor;
kimi hezeyan felsefesine dilbeste, durmadan mihrap
değiştiriyor ve ma'buddan ma'buda koşuyordu.] ['hipnoz']
[Cinnet nöbetleri] [Hasan Sabbah'ın] [eli kan, üstü kan, bağı
kan ve ne yaptığını çok iyi bilen kanlıdeli bir nesil] [hiç bir
şey anlamadık.] [oyunan oyunun gerçek yüz ve vahşetini
ilk sezen, son karakolun kahraman bekçileri] [düşmanı
kısıvrak yakalama ve bir zaferdir.] [gaziler ocağının yiğit
eri mehmetçiğe teşekkürler] [Daha köklü ve daha gönülden
bir hareket gerekliydi] [yıllanmış seretanlar] [son dirilişi, son
karakolun varlık ve bekâsına âlâmet] [Hızır gibi imdadımıza
yetişen Mehmetçiğe.] [arz ediyoruz.]

*Estarabim! Estarabim!
Sağdan soldan estarabim! Ah...*

Emin KAYA

PAPATYA

bana bir yağmur öğretenin
kırk yıl kapısında papatyası olurum
solmam, iç çekmem hiç
seviyor çıkarım tüm fallarında
ya da sevdiğinden bir koku olurum
yapraklarımın tekini takarsa yakasına
su olurum sıkısa tenine, gücenmem
bir kış sabahı uyanmışsa bir boşluktan

bana bir aşk öğretenin kapısında üç harf olurum kırk yıl

Yayın Yönetmeni : Ramis Dara (Mollagürani Mah. Teker Sok.
No: 8, Zemin Kat, Osmangazi-BURSA)
Yayın Danışmanları : İhsan Üren, Gültekin Emre,
Serdar Ünver, Nahit Kayabaşı.
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü : Tülay Elal Muş (Barış Mah. Adalet Sok.
Adaletkent Sitesi H Bl. D: 3 Nilüfer – BURSA)
Yazışma Adresi : Ramis Dara PK 68 16361 Ulucami – BURSA
Yayın Türü : Yaygın süreli yayın. ISSN 1305 – 7685
E- Posta : akatalpa@hotmail.com

Katkı Payı : 25 TL
Posta Çeki : Ramis Dara adına açılmış 6025702
numaralı hesap
Banka hesabı : Ramis Dara adına Finansbank Fomara
Şubesindeki
21329696 numaralı hesap
Baskı : Akın Erim Matb. Hocalızâde Cad. 7/27
Setbaşı - BURSA

